

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**INSCENACE RUSKÝCH DIVADELNÍCH HER NA JEVIŠTÍCH
OSTRAVSKÝCH DIVADEL**

RUSSIAN PLAYS AT THEATRES IN OSTRAVA

Bakalářská diplomová práce

VYPRACOVALA: Petra Jalůvková

VEDOUCÍ PRÁCE: doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc.

2014

Prohlašuji, že jsem tuto závěrečnou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 8.4.2014

podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Zdeňce Vychodilové, CSc., za cenné rady a připomínky ke své práci, a také Lucii Finkové a Tomáši Vůjtkovi z Komorní scény Aréna za ochotu a poskytnutí podstatných informací.

podpis

Obsah

ÚVOD	5
1 POČÁTKY DIVADLA V MORAVSKÉ OSTRAVĚ	7
1.1 NĚMECKÉ DIVADLO	8
1.2 ČESKÉ DIVADLO	9
2 HISTORIE INSCENACÍ RUSKÝCH DIVADELNÍCH HER V OSTRAVĚ	11
2.1 INSCENACE OSTRAVSKÝCH DIVADELNÍCH SOUBORŮ V LETECH 1909-1945	12
2.2 INSCENACE OSTRAVSKÝCH DIVADELNÍCH SOUBORŮ V LETECH 1945-1989	14
2.3 INSCENOVÁNÍ RUSKÉ DRAMATICKÉ TVORBY PO R. 1989.....	19
2.3.1 <i>Inscenace děl klasické ruské literatury</i>	20
2.3.2 <i>Současná ruská dramatická tvorba na ostravské scéně</i>	21
3 PŘEKLADY RUSKÝCH DRAMATICKÝCH DĚL	24
3.1 PŘEKLADATELÉ RUSKÉ TVORBY INSCENOVANÉ V OSTRAVSKÝCH DIVADLECH MEZI LETY 1909-1989	24
3.2 PŘEKLADATELÉ RUSKÉ TVORBY INSCENOVANÉ V OSTRAVSKÝCH DIVADLECH PO ROCE 1989.....	25
4 OSTRAVSKÁ DIVADLA MEZI LETY 1989-2014	27
4.1 NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKOSLEZSKÉ - ČINOHRA.....	28
4.1.1 <i>Činohra NDM po r. 1989</i>	28
4.1.2 <i>Úspěchy a ocenění</i>	29
4.2 DIVADELNÍ SPOLEČNOST PETRA BEZRUČE S.R.O.	32
4.2.1 <i>Stručné dějiny divadla do r. 1989</i>	32
4.2.2 <i>Vývoj po r. 1989</i>	33
4.2.3 <i>Úspěchy a ocenění</i>	35
4.3 KOMORNÍ SCÉNA ARÉNA	38
4.3.1 <i>Historie divadla</i>	38
4.3.2 <i>Úspěchy a ocenění</i>	40
4.3.3 <i>Hostování Komorní scény Aréna v Rusku</i>	46
ZÁVĚR	47
PEŽIOME	49
BIBLIOGRAFIE	54
PŘÍLOHY	60

ÚVOD

Cílem naší práce je popsat divadelní scénu v Ostravě, její historický vývoj od vzniku až po současnost, ve vztahu k inscenování ruských dramatických děl. Představíme v ní činoherní divadla, která se nachází na území Ostravy, a pokusíme se seznámit čtenáře s inscenacemi ruských her, hranými v ostravských divadlech, a stručně tyto hry popsat. Krátce představíme autory těchto her a přiblížíme jejich tvorbu.

Téma bakalářské práce jsme zvolili především z toho důvodu, že se problematikou výskytu ruské dramatické tvorby na jevištích ostravských divadel dosud nikdo komplexně nezabýval, přestože ruská dramatika má na ostravské divadelní scéně poměrně velké zastoupení již od samého počátku divadelní historie v tomto městě. Cílem této práce tedy bude zachytit pronikání ruské dramatické tvorby na ostravskou scénu v letech 1909-2014 a zaznamenat jednotlivé inscenace ve vztahu k historickému vývoji divadelnictví v Ostravě.

Mezi nejvýznamnější prameny, ze kterých čerpáme, patří publikace doc. PhDr. Jiřího Štefanidese *České divadlo v Moravské Ostravě 1908-1919 a Činnost kulturních a kulturně osvětových institucí a zařízení v Ostravě po roce 1945*, v nichž se zabývá dějinami českojazyčného divadla 19.-21. století na území Moravy a Slezska. Dále kniha Evy Sýkorové-Čákové s názvem *60 let Státního divadla v Ostravě*. Excerptovala jsem také z denního tisku, odborných periodik a internetových zdrojů.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole popisujeme vznik divadelnictví v Moravské Ostravě a nastiňujeme vývoj ostravské divadelní scény do období tzv. První republiky. Druhá kapitola zachycuje průnik ruské dramatické tvorby na ostravskou scénu, současně popisuje vývoj divadelního života v Ostravě v období let 1909-2014 a poskytuje informace o historii Národního divadla Moravskoslezského, jakožto o hlavní scéně, na níž se ruská dramata uváděla. Třetí kapitola svým obsahem přibližuje čtenáři překladatelskou činnost, která je spjata s překládáním ruských dramát do češtiny a představuje významné osobnosti této profese, jejichž překlady ruských děl byly v historii využívány ostravskými divadly. Poslední kapitola je věnována samotným divadlům, jejich stručné historii, ale především vývoji po roce 1989 ve vztahu k ruské dramatické tvorbě, který je doveden až do současnosti. Také v ní informujeme o významných tvůrčích osobnostech, které přispěly k současnému stavu ostravské

činohry a nabízíme přehled nejúspěšnějších inscenací ruských her na jevištích těchto divadel.

Součástí práce je také příloha, která obsahuje fotografie z některých inscenací ostravských divadel, dále úryvek ze hry Ludmily Ulické s názvem *Ruská zavařenina* v originálním znění, úryvky z překladu Naděždy Krejčové a z konečné úpravy tohoto textu pro inscenaci v Komorní scéně Aréna.

1 POČÁTKY DIVADLA V MORAVSKÉ OSTRAVĚ

V Moravské Ostravě, na rozdíl od okolních měst Moravy a Slezska, kde vznikala první stálá městská divadla již od druhé poloviny 18. století, neexistovalo kamenné divadlo až do konce 19. století.¹ Tato skutečnost je dána především samotným charakterem hornického města, které od druhé poloviny 19. století představovalo jedno z nejdůležitějších průmyslových center Rakousko-Uherské říše, a to díky nalezištím uhlí a založení železáren v obci Vítkovice.²

Ostrava vznikla aglomerací více než 30 samostatných obcí, jejichž populace během hospodářského rozkvětu závratně rostla, a do města se tak stěhovali především námezdně pracující a mladí lidé. Vlivem prudkého přílivu obyvatel se rychle změnila i národnostní struktura, do původně česky obydleného města se stěhovali převážně Němci a v menší míře také Poláci. Poloha města na pomezí Moravy a Slezska způsobila, že se Ostrava nacházela pod kulturním a politickým vlivem Vídně a především blízké německé Opavy. To, ve spojení s rostoucím zastoupením německy mluvících obyvatel, zapříčinilo od osmdesátých let 19. století vznik národnostních konfliktů, jejichž důsledkem byla germanizace Ostravy.³

V touze po kulturním zážitku byli Ostravané do té doby odkázáni pouze na představení kočovných společností, které vystupovaly v ostravských hostincích, kavárnách či hotelích. V těchto provizorních prostorách účinkovaly jak tuzemské ochotnické spolky, tak i větší divadelní soubory z Opavy, Olomouce či Brna. Časté pak bylo hostování německých kočovných společností.⁴

O otázce zřízení kamenného divadla se ve společenských kruzích začalo aktivně diskutovat v průběhu sedmdesátých let 19. století. Původně se zamýšlelo vybudovat prostor, který by se stal sídlem jak českého divadelního souboru, tak i německého, což dokazuje fakt, že projekt měl být financován s pomocí německých i českých spolků a organizací z okolí Ostravy. Tento projekt však ztroskotal v důsledku vzrůstajícího

¹ GLOMBÍČKOVÁ Š.: *Ostravská divadla, aneb, umění Thalie v černém městě*. Ostrava: Repronis 2009, s. 5.

² *Historie města, Město uhlí a oceli*. Informační server Ostrava. Dostupné na www.ostrava.cz/cs/o-meste/historie-mesta

³ ŠTEFANIDES J.: *České divadlo v Moravské Ostravě 1908-1919*. Olomouc: Univerzita Palackého 2000, s. 11.

⁴ VÁCLAVÍK L.: *Národní divadlo moravkoslezské Ostrava. Od historie k současnosti*. Ostrava, 1997, s. 6.

německého nacionalizmu a od koncepce společného působiště pro obě ostravské scény se tak i přes protesty Čechů upustilo.⁵

V 80. letech vzrostla v Ostravanech potřeba zřídit vlastní centrum kulturního a společenského života natolik, že vyústila ve stavbu českého Národního domu, jenž byl pro veřejnost otevřen roku 1894.⁶

1.1 Německé divadlo

Sídlem německého divadelního souboru se po odmítnutí myšlenky o spojení obou národních divadelních kultur stal v polovině devadesátých let tzv. Německý dům (Deutsches Haus). V následujících letech provázely jak českou, tak i německou scénu v nových prostorách stejné problémy spojené s akustickými nedostatky sálů, krátkými sezónami, nedostatkem předplatitelů a nízkým počtem repríz jednotlivých her.⁷

Na počátku 20. století se již otázkou nutnosti postavení stálého městského divadla zabývala nejen ostravská veřejnost, ale také komunální politici, členové obecního výboru i císařská rada. Za autora projektu budovy divadla město zvolilo vídeňského architekta Alexandra Grafa. Jakmile stavební výbor vybral vhodné místo pro stavbu, jímž se stalo Antonínovo náměstí, začalo se na počátku roku 1906 s výstavbou.⁸

Vzhledem k silným germanizačním tendencím a tomu, že ostravská inteligence byla většinou tvořena z řad německy mluvících obyvatel, mohla se německá divadelní společnost spolehnout také na podporu ze strany moravskoslezské radnice, která i přes protesty Čechů, usilujících o spojení obou scén, poskytla prostory nové budovy pouze německému souboru.

Slavnostní otevření Městského divadla, které proběhlo 28. září 1907, bylo zahájeno představením Schillerovy hry Vilém Tell. Již během první sezony se Ostrava přiřadila k předním německým provinčním divadlům tehdejšího Rakousko-Uherska. Německé divadlo se však po celou dobu svého působení, navzdory divácké oblíbenosti, potýkalo s finančními potížemi. Provoz divadla byl pro soukromé podnikatele, kterým

⁵ GLOMBÍČKOVÁ Š.: *Ostravská divadla, aneb, umění Thalie v černém městě*. Ostrava: Repronis 2009, s. 6-8.

⁶ VÁCLAVÍK L.: *Národní divadlo moravskoslezské Ostrava. Od historie k současnosti*. Ostrava, 1997, s. 7.

⁷ GLOMBÍČKOVÁ Š.: *Ostravská divadla, aneb, umění Thalie v černém městě*. Ostrava: Repronis 2009, s. 8-9.

⁸ VÁCLAVÍK L.: *Národní divadlo moravskoslezské Ostrava. Od historie k současnosti*. Ostrava, 1997, s. 9

bylo pronajímáno, nákladný zejména v letech první světové války, na jejímž konci převzalo správu divadla město.⁹

1.2 České divadlo

Poté co město dalo v roce 1907 přednost německému divadelnímu souboru před českým tím, že mu poskytlo prostory nově postaveného Městského divadla, rozhodli se představitelé české scény zůstat v Národním domě (nynější Divadlo Jiřího Myrona) a nadále fungovat bez podpory města. I přes toto rozhodnutí se Ostrava stala po Brně druhým nejvýznamnějším centrem českého divadla na Moravě.

Již roku 1908 byl na obou ostravských scénách zaveden vícesouborový model divadla, a to především na přání diváků. V Ostravě se tedy hrála **opera**, **opereta** a **činohra**.¹⁰ Provoz divadla byl značně finančně náročný, a to nejen kvůli malé reprízovosti činoher (téměř žádná hra se nedočkala víc jak jedné reprízy) v kontrastu s vysokými náklady na jevištní dekorace a kostýmy, ale také ředitelé českého divadla, kteří se sice snažili o kvalitní divadlo, avšak současně museli upřednostňovat divácky oblíbenější operetu na úkor činohry, a to i přes nedostatek dobrých zpěváků a kvality orchestru, se neustále dostávali do sporů s majitelem budovy, tzv. Spolkem Národní dům.¹¹

Před začátkem první světové války začal v Ostravě působit také český profesionální **baletní soubor**. Za války se velké divácké oblíbenosti těšil další divadelní žánr, kterým byl **kabaret**. Tato forma umění byla nejčastěji k vidění v hospodách či lepších hotelích a postupně se přenesla i na prkna Národního domu. V roce 1918 přibyl do Moravské Ostravy další druh divadelního umění, jímž bylo **loutkové divadlo**. To, kromě programu pro děti, uvádělo také české hry pro dospělé.¹²

Několik měsíců po vzniku samostatné Československé republiky došlo také na řešení otázky týkající se budoucnosti městského divadla v Ostravě. Po vleklých jednáních mezi českou a německou stranou bylo rozhodnuto o společném působení obou souborů pod střechou divadla, které od té doby nese nový název **Národní divadlo**

⁹ GLOMBÍČKOVÁ Š.: *Ostravská divadla, aneb, umění Thalie v černém městě*. Ostrava: Repronis 2009, s. 12.

¹⁰ ŠTEFANIDES J.: *České divadlo v Moravské Ostravě 1908-1919*. Olomouc: Univerzita Palackého 2000, s. 46.

¹¹ *Ibid.*, s. 31-32.

¹² *Ibid.*, s. 47-49.

moravsko-slezské. Poprvé od založení městského divadla (1907) zde bylo v květnu 1919 uvedeno česky hrané představení. Jednalo se o *Libuši* Bedřicha Smetany. Roku 1921 se německé divadlo přesunulo do zrekonstruované budovy Německého spolku, kde působilo až do roku 1939.¹³

Další vývoj Národního divadla moravskoslezského je naznačen ve druhé kapitole, pojednávající o historii inscenací ruských her v Ostravě, a dále ve čtvrté kapitole, která je věnována jednotlivým ostravským divadlům.

¹³ VÁCLAVÍK L.: *Národní divadlo moravskoslezské Ostrava. Od historie k současnosti.* Ostrava, 1997, s. 17.

2 HISTORIE INSCENACÍ RUSKÝCH DIVADELNÍCH HER V OSTRAVĚ

Informace o tom, zda se v Moravské Ostravě hrály ruské hry ještě před vznikem první stálé české divadelní scény, nejsou kompletní, věrohodné prameny na toto téma se nepodařilo dohledat. Proto se nebudeme pouštět do spekulací o jejich možném výskytu a budeme naši práci zakládat na písemně podložených faktech.

Prokazatelně se ruská dramatická tvorba objevuje na ostravské scéně v roce 1909, tedy bezmála čtyři měsíce od zahájení provozu nově postavené budovy českého Národního domu, přesněji v závěru první sezóny 1908/09.

Četnost výskytu ruských her v repertoáru ostravských divadel se v historickém vývoji Moravské Ostravy vždy odvíjela od konkrétní společenské či politické situace dané doby. Z toho důvodu jsou v této kapitole, vedle uvedení informací o ruských divadelních hrách hraných na území Ostravy do roku 2014, nastíněny také dějiny Národního divadla moravskoslezského ve vztahu k významným historickým mezníkům našeho státu, protože měly bezprostřední vliv na uvádění a v jistých etapách také na výběr určitých ruských titulů.

Následující podkapitoly obsahují informace o divadelních hrách ruských autorů, které byly mezi lety 1909-2014 inscenovány českým souborem v prostorách Národního domu (dnes Divadlo Jiřího Myrona) a Městského divadla (dnes Divadlo Antonína Dvořáka). Od konce druhé světové války také Divadelní společnost Petra Bezruče a od devadesátých let minulého století i Komorní scénou Aréna.

Tato kapitola by měla sloužit k seznámení čtenáře s nejhranějšími, resp. nejčastěji uváděnými inscenacemi ruských divadelních her v historii ostravského divadelnictví tohoto období. Také je v ní uveden výčet samotných inscenací, včetně jmen autorů, režisérů a data jejich premiéry v programu dané sezóny.¹⁴

¹⁴ Informace o jednotlivých inscenacích, jejich autorech, režisérech a roku premiéry jsem čerpala z monografií: Sýkorová-Čápková (1980), Štefanides (2000), Birgus (2009). Dále z informačního portálu českého divadla - Divadlo.cz.

2.1 Inscenace ostravských divadelních souborů v letech 1909-1945

První zaznamenanou ruskou divadelní hrou, jež byla odehrána na jevišti Národního domu, byla v lednu roku 1909 hra A. P. Čechova *Strýček Váňa* (režie K. Motejl). Jednalo se o jediný titul z ruské dramatické tvorby z celkového počtu dvaceti čtyř her, který byl v sezóně 1908/09 nasazen. Další uvedenou inscenací byli *Měšťáci* z pera ruského autora M. Gorkého v roce 1910 a jen o necelé dva měsíce později to byla Tolstého *Vláda tmy*, obojí v režii A. Urbana. L. N. Tolstoj se objevil i v repertoáru následující sezóny s dramatem *Vzkříšení*.¹⁵

V sezóně 1912/13 mělo v Národním domě premiéru více než dvacet tři činoherních představení, a z toho pouze jedno bylo ruské, a sice Gogolův *Revizor*.¹⁶

V letech 1914-1918 nebyla na jevišti Národního domu uvedena žádná ruská hra. Tuto skutečnost změnila až inscenace Tolstého románu *Anna Karenina* v režii J. Svobody z dubnu roku 1918.¹⁷

Rok 1919 představoval pro ostravské divadlo výraznou změnu. Bylo jí přestěhování českého divadelního souboru z Národního domu do budovy Městského divadla, kterou do té doby obýval pouze německý soubor, následované změnou názvu na **Národní divadlo moravsko-slezské** (NDMS), k jehož zrodu došlo v důsledku změny poměrů na našem území po roce 1918, tedy v období samostatného československého státu.¹⁸ I po vzniku NDMS byl Národní dům v letech 1919-1921 hojně využíván českou scénou kvůli nevyřešeným sporům s německou stranou, které se týkaly budoucího působení obou ostravských souborů v budově Městského divadla. Od roku 1921, kdy se německé divadlo nakonec přesunulo zpět do Německého domu a Češi mohli neomezeně využívat budovu Městského divadla, sloužil Národní dům ke společenským účelům. V letech 1925-1939 se v budově nacházelo kino Kosmos.

První sezóna 1919/20 byla ve znamení české tradice. Nové vedení činohry NDMS chtělo od samého počátku jasně vymezit směřování divadla. Jednou z hlavních programových tendencí byla „maximální kvalita“¹⁹ představení i hereckého souboru. Dále to byly výrazné sociální tendence, především pak projev sociálního citění, který

¹⁵ jméno režiséra ani jiné informace o této hře se nepodařilo dohledat

¹⁶ jméno režiséra ani jiné informace o této hře se nepodařilo dohledat

¹⁷ ŠTEFANIDES J.: *České divadlo v Moravské Ostravě 1908-1919*. Olomouc: Univerzita Palackého 2000, výběr ze sezónního repertoáru českého divadla v Národním domě ze s. 150-214.

¹⁸ PEKÁREK J. et. al.: *Divadlo Jiřího Myrona*. Opava: Okresní stavební podnik v Opavě 1986, s. 36.

¹⁹ SÝKOROVÁ-ČÁPOVÁ E., WEIMANN M.: *60 let Státního divadla v Ostravě*. Ostrava, 1980, s. 95.

vedení činohry prosazovalo snahou o zpřístupnění divadla všem společenským vrstvám (kromě základního předplatného uváděli i speciální představení např. pro horníky ve snaze pozvednout jejich kulturní úroveň). V repertoáru prvních sezón se z těchto příčin vyskytl velký počet českých her historických i soudobých, šlo o celou polovinu repertoáru. Hrály se také hry se sociální tematikou zaměřené na společenské problémy doby či konkrétně na život obyvatel Ostravska.

Další příznačnou tendencí byla snaha o uvádění hodnotově nejlepších zahraničních dramát. Právě díky této snaze NDMS mohl ostravský divák v roce 1920 opět shlédnout *Revizora*²⁰ N. V. Gogola či hru Leonida Andrejeva *Ten, který dostává políčky* (režie K. Černý).

Významnou událostí bylo v roce 1925 uvedení hry A. P. Čechova *Višňový sad* v režii Karla Proxe, která představovala vrchol ostravského kulturního života tohoto desetiletí. A opomenuta nesmí být ani Gorkého hra *Na dně* rovněž v režii A. Proxe z téhož roku. Dalšími významnými ruskými tituly dvacátých let byly inscenace režiséra Jaroslava Skály - *Bratři Karamazovi* (F. M. Dostojevskij), *Živá mrtvola* (L. N. Tolstoj) a *Smrt Pavla I.* autora D. S. Merežkovského.

Avšak po odehrání několika sezón se od tohoto tvůrčího programu začalo ustupovat. V důsledku vnějšího tlaku na divadlo musely být do repertoáru stále častěji zařazovány lehčí a komerční tituly. Současně se ostravské divadlo snažilo o moderní projev, reflexi problematiky doby a projevovala se i inspirace novými avantgardními směry. Z těchto tendencí se mimo jiné zrodila inscenace *Ňu* ruského spisovatele Osipa Dymova (režie J. Skála).

Ve třicátých letech se v repertoáru NDMS poprvé objevila tvorba soudobých sovětských dramatiků. V červnu roku 1931 uvedli hru *Kvadratura kruhu* Valentina Katajeva (režie J. Škoda), kterou chtěl tehdejší ředitel Jan Škoda dát najevo otevřenost vůči sovětskému i ruskému klasickému umění. Tento přístup potvrdil uvedením dalších sovětských děl, jako byla inscenace Vasilije Škvarkina *Cizí dítě* (režie K. Konstantin, 1935) či Katajevova *Cesta květů* (režie K. Konstantin, 1936). Hrála se také díla Maxima Gorkého *Jegor Bulyčov a ti druzí* (režie J. Škoda, 1936) a *Vassa Železnová* (režie A. Kurš, 1937) nebo Ostrovského hra *I chytrák se spálí* (režie J. Škoda).²¹

²⁰ jméno režiséra této inscenace se nepodařilo dohledat

²¹ ŠKODA J.: *O ostravské činohře ve třicátých letech*. In: Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města. Ostrava: Profil 1977, část 9, s. 305.

Druhá světová válka byla těžkým obdobím pro všechna česká divadla, ostravské nevyjímaje. Český soubor byl přinucen opustit budovu Městského divadla a přesunout se zpět do Národního domu přejmenovaného na **České divadlo moravskoostravské**, kde mohl působit jen s řadou omezení. Ve snaze o pozvednutí národního ducha uváděla činohra především česká dramata. Jedním z mála zahraničních titulů byla i ruská klasika - Dostojevského *Zločin a trest* v režii K. Konstantina, uvedená v sezóně 1939/40. Poté do repertoáru divadla zasáhla okupační cenzura a v převážné většině byly uváděny komedie a díla ze zemí Osy, tedy spojenců nacistického Německa. V roce 1944 byl provoz divadla zcela přerušen.

2.2 Inscenace ostravských divadelních souborů v letech 1945-1989

Po osvobození Ostravy v dubnu 1945 se však české divadlo rychle sjednotilo a již v červenci toho roku uvedlo cíleně premiéru Škvarkinova *Cizího dítěte*, sovětskou hru v režii K. Šálka hranou již ve třicátých letech. Ostravská činohra se pod vedením tehdejšího ředitele Jiřího Myrona přihlásila k novému ideově uměleckému programu, prezentovanému sovětskou tvorbou. Jednalo se o inscenace: *Ruští lidé* dramatika K. Simonova, Gorkého *Staříka* a hru N. Rybaka a I. Savčenka s názvem *Letadlo má zpoždění 24 hodin*. Všechny tyto hry pro divadlo přeložil a režíroval Otto Haas. Opět také došlo ke změně názvu divadla, to bylo přejmenováno na **Zemské divadlo**.

Od konce druhé světové války slouží budova Národního domu jako druhá divadelní scéna Národního divadla moravskoslezského, tehdy známá pod názvem **Lidové divadlo** a od roku 1954 nese současný název po ostravském umělci, herci, režisérovi a uměleckém šéfovi Jiřím Myronovi (1884-1954).²²

V následujících letech se v repertoáru po boku západní tvorby objevují kromě sovětských titulů, jako byli Gorkého *Nepřátelé* z roku 1946 (režie O. Haas), Leonovův *Vpád* z roku 1947 a *Ruské otázky* K. Simonova z nadcházející sezóny v režii Zdeňka Hofbauera, také díla ruských klasiků, jmenovitě hry A. N. Ostrovského *Talenty a ctitelé* (režie Z. Hofbauer, 1947) a *Nemá kocour pořád posvícení* (režie B. Křanovský, 1948), která byla nasazena ve stejné sezóně jako *Tři sestry* A. P. Čechova (režie K. M. Skoumal).

²² VÁCLAVÍK L.: *Národní divadlo moravskoslezské Ostrava. Od historie k současnosti*. Ostrava, 1997, s. 22-23.

V dramaturgii let 1948-1952 byly z ideologických důvodů prosazovány především ruské a sovětské hry na úkor světové klasiky a západní tvorby.²³ Můžeme sem zařadit *Ledovou sprchu* V. Majakovského (L. Pistorius, 1948), *Pohádku o pravdě* básničky M. Aligerové (L. Pistorius, 1948), Gorkého díla *Somov a ti druzí* (režie L. Pistorius) a *Jegor Bulyčov a ti druzí* (režie A. Kurš) z roku 1949 a *Vassa Železnovová* (režie M. Hynšt, 1951) či Arbuзовovu hru *Šest zamilovaných* (režie M. Holub, 1950). Z ruských klasiků byly nejhranější hry A. N. Ostrovského: *Pravda je hezká, ale štěstí lepší* (režie S. Papež, 1949), *Pozdní láska* (režie A. Kurš, 1951), *Les* (režie M. Hynšt, 1952). Do repertoáru byl v roce 1950 zařazen *Strýček Váňa* A. P. Čechova v režii A. Kurše a roku 1951 také Gogolův *Revizor* v režii M. Holuba.

Tento systém bohužel nelákal diváky v takové míře, jak očekávalo vedení divadla, především kvůli absenci světové klasiky a her západních autorů. Dále kvůli absenci určitých žánrů, jako byly veselohry či romantické drama.²⁴ Na tuto situaci vedení reagovalo výměnou uměleckého šéfa, spolu se kterým došlo také k úpravám v repertoáru **Státního divadla Ostrava** (název změněn r. 1948). Do programu byli přidáni světoví představitelé romantického dramatu - Hugo, Shakespeare, Rostand, Čechov (*Višňový sad*: režie M. Hynšt, 1954) a Gribojedov (*Hoře z rozumu*: režie J. Dalík, 1955), který v Ostravě slavil úspěchy.

Šedesátá léta představovala jedno z nejvýraznějších období v historii ostravské činoherní scény. Hlavní osobností této epochy byl nový umělecký šéf Radim Koval, který tuto funkci vykonával přes 13 let. V publikaci, kterou vydalo tehdejší Státní divadlo v Ostravě ke svému 60. výročí, se ve vztahu k jeho práci vyjadřují takto: „R. Koval se jako režisér zaměřil zejména v prvních devíti letech na žánr psychologického dramatu se širšími vazbami sociálními a filozofickými, především z oblasti ruské a sovětské, a na druhé straně pak z klasické i soudobé tvorby anglické a americké. Jeho inscenační úsilí je provázeno snahou po vytváření náročných, obsažných a komplikovaných psychologických, sociálních, filozofických a estetických struktur.“²⁵ Během prvních let uvedl tyto inscenace: jako světovou premiéru hru A. N. Arbuзova *V hodině dvanácté* (1959), *Optimistickou tragédií* V. V. Višněvského (1960), Leonovův *Zlatý kočár* (1961). Opětovný návrat zaznamenala hra M. Gorkého

²³ JIŘÍK, K. et. al.: *Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města.* (sv. 13) Ostrava, Profil 1985. s. 468.

²⁴ ŠTEFANIDES J.: *Činnost kulturních a kulturně osvětových institucí a zařízení v Ostravě po roce 1945.* In: JIŘÍK K.: *Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města.* Ostrava, Profil 1985, část 13., s. 468.

²⁵ SÝKOROVÁ-ČÁPOVÁ E., WEIMANN M.: *60 let Státního divadla v Ostravě.* Ostrava, 1980, s. 116.

Jegor Bulyčov (1961) i Ostrovského dílo *I chytrák se spálí* (režie K. Novák, 1962). Dalším inscenovaným dílem tohoto autora byla *Bouře* (režie J. Palka, 1964). V roce 1962 měli premiéru Pogodinovi *Aristokrati* a Bulgakovův *Molière*, režirované R. Kovalem. Nelze opomenout ani další inscenace R. Kovala jako Čechovova *Racka* (1965), Gorkého *Letní hosty* (1966) nebo *Smrt Ivana Hrozného* A. K. Tolstého z roku 1967.

Rok 1968 představuje další zlomový bod ve vztahu k ruskému dramatu na ostravské scéně. Sezóna 1968/69, poznamenaná událostmi „Pražského jara“, byla jedinou divadelní sezónou od konce druhé světové války, kdy ostravská činohra nezařadila do programu ani jednu ruskou či sovětskou hru. Nastalou situaci se Koval snaží řešit postupným návratem k „socialistickému a internacionalistickému pojetí divadelní tvorby.“²⁶ Tuto tendenci realizuje uvedením Čechovova *Višňového sadu* (1969), která záhy slavila celostátní úspěch, Gorkého dílem *Na dně*, hraném v následující sezóně a dalším Čechovem, tentokrát dramatem *Tři sestry* (1972).

Po roce 1972 dochází ke změně šéfa činohry a s tím k novému uspořádání souboru. Významnými tituly sedmdesátých let, tedy období tzv. normalizace, jsou *Děti slunce* M. Gorkého (režie R. Koval, 1974), Ostrovského *Vlci a ovce* (režie J. Zajíc, 1974), Lermontovova *Maškaráda* (režie B. Jansa, 1977) a dílo A. Vampilova s názvem *Provinční anekdoty* (režie R. Koval, 1978).

Roku 1976 došlo v Ostravě k tragédii - Divadlo Jiřího Myrona v prosinci toho roku vyhořelo. Byla zapotřebí rozsáhlá rekonstrukce celé budovy a slavnostní otevření zrekonstruovaných prostorů divadla bylo možné až po dlouhých deseti letech.²⁷

V osmdesátých letech byla tvorba ruských a sovětských klasiků prezentována díly jako Gogolova *Ženitba* (režie J. Kačer, 1980), Gribojedovovo *Hoře z rozumu* (režie J. Kačer, 1984), Leonovův *Zlatý kočár* (režie K. Brynda, 1985). Návrat na scénu prožila v roce 1985 Gorkého hra *Vassa Železnovová* v režii B. Jansy. Dramatizace románu ruského klasika L. V. Tolstého *Vojna a mír* v roce 1987 a Čechovův *Racek* z roku 1989 v režii K. Bryndy uzavírají období historického výčtu ruských her uvedených na jevištích Národního divadla moravskoslezského v období 1909-1989.

Další ostravskou scénou, kde mohl divák shlédnout inscenace ruských divadelních her, bylo od roku 1945 tehdejší **Divadlo Mladých** (dnes Divadlo Petra

²⁶ SÝKOROVÁ-ČÁPOVÁ E., WEIMANN M.: *60 let Státního divadla v Ostravě*. Ostrava, 1980, s. 120.

²⁷ PEKÁREK J. et. al.: *Divadlo Jiřího Myrona*. Opava: Okresní stavební podnik v Opavě 1986, s. 47.

Bezruč). Přestože tato divadelní společnost profilovala svou tvorbu na mladé obecnost, pravidelně do svého repertoáru zařazovala i ruskou tvorbu, převážně prezentovanou díly ruských klasiků, a to v poměrně velkém zastoupení. Oblíbenost ruské klasiky stoupla především v letech šedesátých a sedmdesátých, kdy se na programu objevuje až dvanáct her ruského původu. Nejčastěji se hrála díla A. P. Čechova - *Strýček Váňa* (režie J. Janík, 1972), *Racek* (režie J. Janík, 1975), *Višňový sad* (režie P. Palouš, 1978), A. N. Ostrovského - *Les* (režie F. Čech, 1969; J. Janík, 1984), *Rváč* (1973) a *Bouře* (1977) v režii P. Palouše, dále hry N. V. Gogola - *Revizor* (režie F. Čech, 1964; J. Janík, 1987), *Ženitba* (režie P. Palouš, 1974). Kromě klasiků uvádělo Divadlo Petra Bezruče také autory, jejichž díla nebyla ostravskému publiku do té doby představena, jmenovitě šlo o Babelovu *Rudou jízdu*, kterou zdramatizoval a režíroval Saša Lichý v roce 1971, či o dramatinaci Gončarovova románu *Oblomov* (režie A. Müller, 1973).²⁸

Na základě získaných informací o inscenacích ruských her v ostravských divadlech, vycházejících z historického výčtu, lze vyvodit tyto závěry:

Nejhranějším ruským autorem v ostravských divadlech za období let 1909-1989 byl **Maxim Gorkij** s devíti tituly, z nichž většina byla do programu zařazována opakovaně, a **A. N. Ostrovskij**, který byl rovněž zastoupen devíti hrami. Jako další lze jmenovat **L. N. Tolstého** s šesti tituly, **A. P. Čechova** a **F. M. Dostojevského** se čtyřmi, tzn., že početně převládala ruská klasika nad sovětskou dramatickou tvorbou.

Mezi nejčastěji uváděné hry v letech 1909-1989 se řadí *Revizor* (N. V. Gogol), *Višňový sad* (A. P. Čechov), *Jegor Buljčov a ti druzí*, *Vassa Železnovová* (M. Gorkij) a *Les* (A. N. Ostrovskij), které byly během těchto let nasazeny do repertoáru divadel i více než třikrát.

Nejnámější hra **Nikolaje Vasiljeviče Gogola** (1809-1852) *Revizor* se určitě stala nejhranějším titulem pro své téma - lidskou hloupost, přizemnost, úplatkářství a strach z vidiny trestu. Byť byla tato satirická komedie napsána v roce 1836 a měla zachytit obraz tehdejší ruské společnosti, podařilo se autorovi vytvořit nadčasovou kritiku společnosti, o jejíž aktuálnosti v jakékoliv době nemůže být pochyb. Nejlépe hru vystihuje jedna ze závěrečných replik: „Čemu se smějete? Sami sobě se smějete!"

²⁸ Divadlo.cz - Informační portál českého divadla. Databáze Divadelního ústavu, [online], Praha. Dostupné na www: <http://vis.idu.cz/Productions.aspx>

Maxim Gorkij (1868-1936), vl. jm. Alexej Maximovič Peškov, významný spisovatel a dramatik přelomu 19. a 20. století nejen v kontextu ruské, ale i světové literatury, zakladatel socialistického realismu a přední klasik sovětské literatury, byl nejhranějším ruským autorem na ostravské scéně v letech 1930-1989. Tato skutečnost je dána, i přes autorovo nesporné tvůrčí nadání a řadu umělecky hodnotných děl, především faktem, že v závěru svého života se oproti svým dřívějším revolučním aktivitám stal organizátorem kulturního a literárního života sovětského státu a začal tvořit ve prospěch socialistické ideologie. Jeho pozdní dramatická tvorba byla obrazem soudobého společenského života, kde však autor prezentoval pouze „černobílé“ vidění skutečnosti.²⁹ Takovými dramaty jsou *Jegor Bulyčov a ti druzí* a *Vassa Železnovová*, v nichž „dokazoval nutnost zániku ruské buržoazie a vítězství socialistické revoluce.“³⁰

Alexandr Nikolajevič Ostrovskij (1823-1886), ruský realistický dramatik, pokračovatel tradic Gogolovy dramatické tvorby, který ve svých dílech líčí převážně život moskevské společnosti, napsal kolem padesáti her, v nichž se mísí tragika s prvky lyrickými a komickými. Rozpracovává v nich psychologii postav, hlavní postava pak většinou prožívá vnitřní morální boj nebo je tématem konfliktu dobra a zla.³¹ Uváděn byl nejspíš pro mravoučné poselství svých her a pro pestrou škálu témat, jimž se ve svých dílech věnoval.

Tvorba **Lva Nikolajeviče Tolstého** (1828-1910), jednoho z předních představitelů světového realismu, se poměrně často objevovala v repertoáru ostravských divadel kvůli autorově snaze o realistické zachycení skutečnosti a kritice tehdejších poměrů. Prostřednictvím psychologické analýzy autor ukazuje bídu obyčejných lidí, duševní zápas dobra a zla, státní moc, která tragicky ovlivňuje lidský život atp.

Pro tvorbu **Antona Pavloviče Čechova** (1860-1904), světoznámého ruského prozaika a dramatika, je charakteristický jak popis postav a prostředí pomocí detailů, rozpracování psychologie postav a zachycení společenské atmosféry, tak také mistrovsky zvládnutý žánr humoresky a satirické povídky. Divadelní tvorba z konce autorova života zachycuje život provinciální ruské inteligence a otázku existenciálního problému. Čechovovy hry byly často uváděny proto, že jsou hereckou výzvou pro soubor. Na jeho dramatech soubor roste a na výkladu jeho her se pojmenovává směřování divadla.

²⁹ BOTURA M. et. al.: *Slovník ruských spisovatelů. Od počátků ruské literatury do roku 1917.* (2. vyd.) Praha: Lidové nakladatelství 1977, s. 96-99.

³⁰ Ibid., s.98.

³¹ Ibid., s.194-195.

2.3 Inscenování ruské dramatické tvorby po r. 1989

Od nástupu komunismu v roce 1948 byla všechna československá divadla zestátněna. Na divadlo bylo tehdy nazíráno jako na umění spíše okrajové, méně významné. V letech 1948-1989 byl na divadla komunistickou mocí vyvíjen silný tlak, projevující se značnými omezeními v jejich tvorbě. Přísně byl ze strany socialistického státu kontrolován program divadel, nesměla být uváděna celá řada autorů, již nastudované hry byly zakázány těsně před premiérou nebo staženy po několika reprízách, pracovníci divadel byli propouštěni z vedoucích pozic (v Ostravě např. Saša Lichý, tehdejší umělecký šéf Divadla Petra Bezruče), byla dokonce rušena celá divadla. Z těchto a mnoha dalších příčin patřili zástupci československého divadelnictví k jedněm z hlavních aktérů „Sametové revoluce“ v roce 1989. Avšak po změně politických a společenských poměrů na našem území nastala divadelní krize; divadla nedokázala reagovat na nově nastalou situaci a ztratila tak zájem ze strany diváků. To bylo dáno také tím, že se původní české drama objevovalo v repertoáru jen v minimální míře. Této situaci nepomohla ani ekonomická recese v první polovině devadesátých let minulého století.³²

Český divadelní svět prodělal během těchto let řadu zásadních změn. Ty se přirozeně odrazily i v repertoárové skladbě divadel. Ruské drama si však, alespoň na ostravských jevištích, i navzdory těmto změnám, kdy např. mohla být opět v hojném počtu uváděna tvorba klasických i soudobých západních autorů, udrželo v repertoáru početné zastoupení.

Na ostravské divadelní scéně bylo během let 1990-2014 zařazeno do programu činoherních divadel 28 titulů ruské provenience. Divadla veskrze prezentovala tvorbu ruských klasiků, jakými jsou **Čechov**, **Gogol** či **Dostojevskij**, kteří byli i po revoluci vnímáni především jako jedni z největších světových klasických autorů, jejichž dílo nezapadalo do období komunistické vlády Sovětského svazu v zemích tzv. Východního bloku, a samozřejmě dnes tomu není jinak. V posledních letech začíná rovněž do ostravských divadel pronikat tvorba současných ruských autorů, jejíž hlavním tématem je většinou právě období během nebo po rozpadu SSSR a stopy, jaké tento proces zanechal na současné ruské společnosti.

³² VODIČKA L.: *České drama 1969 - 1989 (I.) - Souvislosti divadelního života*. [online] Divadlo.cz, 29.11.2006, [cit. 1.3.2014] Dostupné na www: <http://host.divadlo.cz/art/clanek.asp?id=10238>

2.3.1 Inscenace děl klasické ruské literatury

Jak již bylo řečeno, ostravská činohra nejčastěji uvádí adaptace ruské klasické literatury. Nejhranějším ruským autorem je realistický dramatik a prozaik, mistr humoresky, **Anton Pavlovič Čechov** (1860-1904).³³ Z jeho bohaté tvorby bylo ostravskému divákovi během posledního čtvrtstoletí představeno 7 titulů: *Medvěd*, *Námluvy* (DPB, 1997), *Racek* (KSA, 2006; NDM, 2007), *Strýček Váňa* (NDM, 1998; DPB, 2013), *Tři sestry* (NDM, 2001; DPB, 2006), *Ivanov* (NDM, 2012) a *Višňový sad* (KSA, 1996, 2009), jejichž adaptace se na divadelních prknech objevovaly opakovaně. A byla to právě Čechovova dramata, díky kterým se ostravská divadla v posledních dvou desetiletích zapsala do celostátního kulturního povědomí a některé svým zpracováním výrazně zasáhly do dějin českého divadelnictví.³⁴

Zvláštní shoda okolností se ve vztahu k Čechovovým hrám udála v sezóně 2006/07, kdy *Racka* nastudovala dvě ostravská divadla, jak Komorní scéna Aréna, tak i činoherní soubor Národního divadla moravskoslezského. Tato situace vyvolala v divadelním světě zájem a podivení především ve chvíli, kdy byly obě hry prezentovány odborné veřejnosti na jedenáctém ročníku festivalu OST-RA-VAR. Obě zpracování se tak nevyhnula vzájemné komparaci, ze které vyšla vítězně interpretace Ivana Krejčího z Komorní scény Aréna. Rozdílů mezi jednotlivými inscenacemi bylo mnoho. Tím nejzásadnějším, který určoval tón celé hry, bylo žánrové pojetí. Hostující režisér z NDM, Lubomír Vajdička, vidí v Čechovovi tragika a ve stejném duchu pojal také *Racka*. V Krejčího podání *Racka* se naopak mísí tragédie s prvky komedie a frašky.³⁵ Inscenace Národního divadla moravskoslezského, na rozdíl od KSA, lákala diváky na obraz divadla oficiálního a tradičního, kdežto Krejčího režie ve spolupráci s dramaturgií T. Vůjtkou dala vzniknout formě „inscenace čechovovského dramatu v tuzemsku spíše ojedinělé, bořící vžité inscenační paradigma," která „vrací Čechovovu dramatickému odkazu přítomné, však v kontextu české inscenační praxe dávno opomíjené komediální podtexty."³⁶

Po Čechovovi je nejhranějším klasikem na ostravské scéně **Nikolaj Vasiljevič Gogol** (1809-1852). Z díla jednoho z předních světových dramatiků a prozaiků

³³ BOTURA M. et. al.: *Slovník ruských spisovatelů. Od počátků ruské literatury do roku 1917.* (2. vyd.) Praha: Lidové nakladatelství 1977. s. 58-59.

³⁴ Podrobnější informace o jednotlivých inscenacích a jejich úspěších na ostravské scéně jsou uvedeny ve 4. kapitole, která se věnuje popisu jednotlivých ostravských divadel.

³⁵ PLÍHAL J.: *Dvakrát Ostrava, dvakrát Čechovův Racek: Analýza a komparace inscenací Národního divadla moravskoslezského a Komorní scény Aréna.* [netištěná diplomová práce]. Olomouc 2008, s. 43-44. Dostupné na www: <http://theses.cz/id/mk40j7/47210-898804463.pdf>

³⁶ *Ibid.*, s. 45.

si ostravské soubory nejčastěji vybírali protikorupční grotesku *Revizor*, kterou za posledních dvacet let nastudovalo NDM (1997) a Divadelní společnost Petra Bezruče (2013). Dalšími uvedenými hrami pak byla *Ženitba* (NDM, 1999) a *Hráči* (KSA, 2013).

Mezi další klasické autory, jejichž díla se objevila na jevištích ostravských divadel patří **Fjodor Michajlovič Dostojevskij** (1821-1881) a dramaturgie jeho románů *Zločin a trest* (NDM, 1990, 2006) a *Idiot* (DPB, 2003) a **Alexandr Vasiljevič Suchovo-Kobylin** (1817-1903) s hrami *Svatba Krečinského* (DPB, 1997) a *Tarelkinova smrt* (KSA, 2011).

Jedinými autory, jejichž umělecká činnost časově spadá do doby existence SSSR a jejichž tvorba byla ostravskému divákovi představena po roce 1989, byli **Michail Afanasjevič Bulgakov** (1891-1940) a jeho dílo *Molière* (NDM, 2006) a *Psi srdce* (KSA, 2003), **Nikolaj Nikolajevič Nosov** (1908-1976) a jeho *Neználek podle Stanislavského* (KSA, 2001) a **Venedikt Vasiljevič Jerofejev** (1938-1990) se svým nejznámějším dílem *Moskva-Petušky* (NDM, 2011).

2.3.2 *Současná ruská dramatická tvorba na ostravské scéně*

Současné ruské drama se na jevištích ostravských divadel poprvé objevilo před devíti lety. Jak řekl divadelní kritik Jiří P. Kříž, „jenom divadlo, které je v dobré kondici, troufá si dnes zařadit současné ruské hry.“³⁷ K těmto divadlům se bezesporu řadí Divadlo Petra Bezruče a Komorní scéna Aréna, které takovéto hry uvádějí.

Poprvé se současná ruská dramatická tvorba objevila roku 2005 v Komorní scéně Aréna, kde hostující ruský režisér Sergej Fedotov nastudoval s herci hru současné dramatičky, spisovatelky a scénáristky **Niny Sadur** (*1950) s názvem *Panočka*. Autorka začala literárně tvořit v polovině osmdesátých let a od té doby napsala již deset divadelních her. Její dramata se řadí k ruskému postmodernismu, někdy k magickému realismu.³⁸ Hra z roku 1985, napsaná volně na motivy Gogolovy novely *Vij*, proslavila Fedotovovo divadlo U mostu v Permi daleko za hranicemi Ruska a hraje se zde již od roku 2001.

Druhým divadlem, které do svého repertoáru zařadilo dílo současného ruského dramatika, bylo Divadlo Petra Bezruče. Tam v roce 2009 Daniel Špinar režisoval hru

³⁷ KŘÍŽ J. P.: *Olja Muchinová tančí, tlachá, popíjí, miluje*. [online] Recenze z deníku Právo, 19.2.2009, [cit. 20.3.2014] Dostupné na oficiálních webových stránkách Divadla Petra Bezruče: <http://www.bezrucy.cz/hra/tana-tana/>

³⁸ МАНУКЯН Ю.: Нина Садур: Я в жизни не видела такой чудовищной пошлятины. Бивни, №65., лето 2011, стр.11.

Táňa, Táňa dramatičky **Olji Muchinové** (*1970). Autorka, původem z Moskvy, je pro poetiku svých her a odkazy na ruskou klasiku, které v nich lze nalézt, označována za „Čechova v sukních“.³⁹ Návaznost na Čechovovu tvorbu lze postřehnout i v její hře *Táňa, Táňa*, kde se objevují tragikomické rysy, prolínání osudů několika generací, stejná jména některých postav a podobně vyznívající nálada hry, jíž prostupuje melancholie. „Hra není pouhou inspirací Čechovem, nýbrž nese znaky čechovovské poetiky na pozadí současného obrazu Ruska v středoevropských očích.“⁴⁰

Současné ruské drama hrají také v Komorní scéně Aréna, kde uvedli již dva tituly z této kategorie. Prvním z nich byl v roce 2012 *Amigo* **Nikolaje Koljady** (*1957) v režii I. Krejčího. Tento dramatik pocházející z Kazachstánu se úspěšně zapsal do povědomí jak evropského, tak amerického divadelnictví. V současné době působí v Jekatěrinburgu, kde provozuje vlastní divadlo a přednáší na tamní divadelní fakultě, kde spolu se svými žáky vytvořil tzv. Uralskou školu, která „představuje nepřehlédnutelnou vlnu současné ruské dramatiky. Hry ukazují bezútěšnost života v ruské provincii a morální degradaci společnosti, jejímiž projevy jsou ztráta iluzí a krize identity. Koljadovým oblíbeným tématem je outsiderství a společenská vykořeněnost. Jeho hrdinové před zničující realitou utíkají do světa svých iluzí, které jsou však nedostatečnou obranou před každodenním náporům „běžného“ života. Koljadovy hry jsou často pro svou bezvýchodnost řazeny do kategorie tzv. černého realismu.“⁴¹

O rok později se v repertoáru KSA objevilo dramatické dílo ruské prozaičky **Ludmily Ulické** (*1943) *Ruská zavařenina*. Ulická začala v osmdesátých letech publikovat své povídky prostřednictvím časopisů a záhy se stala světově uznávanou spisovatelkou. Její díla sbíraly ceny po celém světě a byly již přeloženy do třiceti jazyků. Kromě literární tvorby se Ulická věnuje také humanitní činnosti. K těmto účelům založila vlastní fond a dále nadaci „Dobrá kniha“, která má zajistit dostupnost kvalitní literatury ve všech knihovnách v Rusku.⁴² *Ruská zavařenina* je variací na *Višňový sad*. Jde o příběh z našeho tisíciletí, v němž sledujeme osudy potomků Lopachinů a opět zde

³⁹ MIKULOVÁ I.: *Muší láska chycená na mucholapce*. [online] Recenze z [ww.rozrazilonline.cz](http://www.rozrazilonline.cz), 26.2.2009, [cit. 20.3.2014] Dostupné na oficiálních webových stránkách Divadla Petra Bezruče: <http://www.bezrucic.cz/hra/tana-tana/>

⁴⁰ PAVLUNOVÁ M.: Šest postav hledá lásku. OST-RA-VAR: zpravodaj č. 2, [online], Ostrava, 26.2.2009, [cit. 21.3.2014] Dostupné na [www: http://www.bezrucic.cz/hra/tana-tana/](http://www.bezrucic.cz/hra/tana-tana/)

⁴¹ *Nikolaj Koljada-Amigo*. Oficiální webové stránky divadla Komorní scény Aréna. [online] Dostupné na [www: http://www.divadloarena.cz/repertoar/amigo](http://www.divadloarena.cz/repertoar/amigo)

⁴² *Ludmila Ulická - Ruská zavařenina*. Oficiální webové stránky divadla Komorní scény Aréna. [online] Dostupné na [www: http://www.divadloarena.cz/repertoar/ruska-zavarenina](http://www.divadloarena.cz/repertoar/ruska-zavarenina)

narážíme na Čechovovo téma o starém světě, jež nenávratně mizí, protože musí udělat místo novému. „V textu najdeme odkazy i na další Čechovova dramata, jsou zde variace situací a dialogů ze Tří sester, Racka i Strýčka Váni. Právě text hry je jednou z největších hodnot této inscenace. Je téměř učebnicovou ukázkou postmodernismu v dramatické tvorbě. Příkladná je práce autorky s intertextualitou. Je zde mnoho vztahů k jiným textům, celkem prosvítají vztahy známé z příběhů a postav jiných her, a vše odkazuje k jedinému známému rčení: všechno souvisí se vším.“⁴³

⁴³ VRCHOVSKÝ L.: *Ruská zavařenina přináší nevolnost v duši*. ČRo Vltava: Mozaika. [online] 17.6.2013, [cit. 5.4.2014] Dostupné na www: http://www.rozhlas.cz/mozaika/divadlo/_zprava/ruska-zavarenina-prinasi-nevolnost-v-dusi-recenze--1225165

3 PŘEKLADY RUSKÝCH DRAMATICKÝCH DĚL

Alena Morávková objasňuje zákonitosti překladu dramatických děl takto: „Překlad dramatu má svoje specifické rysy a postupy, odlišné od překladu prózy nebo poezie. Ve vývoji překladů dramatických textů existují dva základní typy - překlady dramaturgických určených ke čtení (Lesedrama) a překlady her určených k inscenování. První typ dramatu byl frekventovaný spíše v minulosti. Ve 20. století tvoří převážnou většinu dramatické tvorby texty, které počítají s jevištní realizací. V tomto případě vstupuje dramatický text jako jedna ze složek (a to složka výchozí) do složitého obrazu inscenace.“⁴⁴

3.1 Překladařelé ruské tvorby inscenované v ostravských divadlech mezi lety 1909-1989

V období let 1909-1989 bylo na jevištích ostravských divadel odehráno okolo šedesáti titulů ruské provenience. K těmto ruskými psaným dílům bylo vytvořeno několik desítek překladů do češtiny.

Jedním z prvních překladařelů ruských děl, jejichž adaptace se v Ostravě hrály, byl „překladařel staré školy“ **Bořivoj Prusík** (1872-1928), spisovatel, knihovník a překladařel z pěti jazyků. Ve svém rozsáhlé překladařelské činnosti se nejvíce zaměřoval na Čechovovo dílo.⁴⁵

Po něm nastala éra modernějších překladů **Bohumila Mathesia** (1888-1952). Tento významný český překladařel, básník, spisovatel, publicista a profesor ruské literatury na Univerzitě Karlově v Praze překládal jak díla klasické ruské literatury, tak také tvorbu Maxima Gorkého. A právě jeho překlady Gorkého a Gogolových her byly v historii ostravského divadelnictví využívány nejčastěji (jeho jméno se vyskytuje až u patnácti inscenací uvedených v letech 1930-1989).

Mezi lety 1948-1952 se v ostravských divadlech v hojné míře využívaly překlady **Antonína Kurše** (1901-1960), divadelního režiséra, herce, pedagoga a překladařele.

⁴⁴ MORÁVKOVÁ A.: *Překlad dramatu*. In: *Český překlad 1945 - 2003: sborník příspěvků ze symposia, které se konalo v Ústavu translatologie FF UK v rámci výzkumného záměru Srovnávací poetika v multikulturním světě v Praze 11. září 2003*. Edited by Milan Hrala. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2005. s. 51.

⁴⁵ Sdružení knihoven ČR, slovník českých knihovníků. Dostupné na [www: http://sck.sdruk.cz/record?id=151](http://www.sck.sdruk.cz/record?id=151)

Kurš byl také v letech 1937-1938 šéfem činohry divadla v Moravské Ostravě, a v letech 1948-1952 kromě této pozice zastával také funkci ředitele Státního divadla Ostrava.⁴⁶

V sezóně 1945/46 působil v Národním divadle moravskoslezském (tehdy Zemské divadlo Ostrava) režisér **Otto Haas** (1921-1980), který k inscenacím ruských her používal vlastních překladů. Jednalo se především o Simonovovo drama *Ruští lidé* (1945) a o Gorkého díla *Stařík* a *Nepřátelé* (1946).

Od sedmdesátých let minulého století se v Ostravě začínají využívat překlady jednoho z nejvýznamnějších zástupců tehdejší mladé generace překladatelů z ruštiny **Leoše Suchařípy** (1932-2005). Poté co absolvoval studium divadelní vědy na Vysoké divadelní škole v Moskvě, působil Suchařípa jako redaktor Divadelních novin a časopisu Divadlo. Od roku 1968 začal aktivně působit v divadelní sféře coby dramaturg a později také herec. Prošel celou řadou divadel a spolupracoval s nejznámějšími divadelními režiséry, jako byli Jan Kačer, Ivan Rajmont či Petr Lébl.⁴⁷ Ve své bohaté překladatelské činnosti se zaměřoval na hry ruských a sovětských dramatiků (viz ostravské inscenace her M. Gorkého - *Na dně*, *Děti slunce*, *Vassa Železnovová*). Z klasických autorů se vedle Gogola či Ostrovského nejvíce věnoval překladu díla A. P. Čechova, jehož hry se v Suchařípově překladu inscenují v ostravských divadlech od sedmdesátých let 20. století až dodnes.

3.2 Překladatelé ruské tvorby inscenované v ostravských divadlech po roce 1989

V letech 1989-2014 divadla v drtivé většině využívala překlady **Leoše Suchařípy** (konkrétně se jednalo o 14 her přeložených tímto autorem z celkového počtu 30 děl uvedených na jevištích všech ostravských divadel). Např. pro inscenace her A. P. Čechova nebylo za dané období použito jiných než právě Suchařípových překladů.

Od nového tisíciletí se na ostravské scéně objevují aktualizované překlady děl ruských autorů od **Aleny Morávkové** (*1935), překladatelky z ruštiny, ukrajinštiny

⁴⁶ *Historie Národního divadla moravskoslezského v datech* (1918 – 2013). Dostupné na [www](http://www.ndm.cz/cz/stranka/161-historie-narodniho-divadla-moravskoslezskeho-v-datech.html):

<http://www.ndm.cz/cz/stranka/161-historie-narodniho-divadla-moravskoslezskeho-v-datech.html>

⁴⁷ VYKOUPILOV L.: *Leoš Suchařípa, dramaturg, překladatel a herec*. Český rozhlas Brno: Ecce homo. [online] 16.2.2012, [cit. 7.4.2014]. Dostupné na [www](http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/ecce-homo-leos-sucharipa-dramaturg-prekladatel-a-herec--1019567):

http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/ecce-homo-leos-sucharipa-dramaturg-prekladatel-a-herec--1019567

a francouzštiny.⁴⁸ Jmenovitě to byl *Molière* od M. Bulgakova a hry A. V. Suchovo-Kobyлина, *Svatba Krečinského* a *Tarelkinova smrt*.

Během let 1989-2014 byl dvakrát zvolen překlad Gogolova *Revizora* (NDM, 1997; DPB, 2013) od českého prozaika, dramatika, scénáristy a publicisty **Zdeňka Mahlera** (*1928). Ten je znám především díky své práci pro film a televizi. Autorsky se podílel na řadě filmových scénářů a jako odborný poradce spolupracoval např. s Milošem Formanem na snímku *Amadeus*.⁴⁹ Jeho překlad Gogolova *Revizora* je u nás jedním z neznámějších a nejvyhledávanějších.

Divadlo Komorní scéna Aréna začíná v posledních letech využívat služeb překladatelky **Naděždy Krejčové**, která se k této spolupráci dostala prostřednictvím Ivana Krejčího, svého bývalého manžela. Hru *Amigo* (N Koljada) a *Ruskou zavařeninu* (L. Ulická) však přeložila již před zmíněnou spoluprací s divadlem.⁵⁰ Komentovaný překlad *Ruské zavařeniny* byl dokonce tématem její diplomové práce na Masarykově univerzitě z roku 2011.^{51,52} K dnešnímu dni Krejčová přeložila další dílo současného ruského dramatika, a sice hru G. Grekova *Julie a Nataša* přímo na zakázku Komorní scény Aréna.⁵³

⁴⁸ Obec překladatelů - Alena Morávková. Dostupné na www:

http://www.obecprekladatelu.cz/_ftp/DUP/M/MoravkovaAlena.htm

⁴⁹ Informační server městské části Prahy 6 - čestní občané: Dr. Zdeněk Mahler. Dostupné na www:

<http://www.praha6.cz/mahler.html>

⁵⁰ Rozhovor s překladatelkou *Ruské zavařeniny* Naděždou Krejčovou na oficiálních webových stránkách Komorní scény Aréna. Dostupné na www: <http://www.divadloarena.cz/clanek/2013-05-20-prekladam-jen-pro-radost>

⁵¹ Informační systém Masarykovy univerzity: Archiv závěrečných prací - Naděžda Krejčová. Dostupné na www: http://is.muni.cz/th/362680/ff_m/

⁵² úryvek z překladu *Ruské zavařeniny* N. Krejčové je zařazen do příloh

⁵³ Rozhovor s překladatelkou *Ruské zavařeniny* Naděždou Krejčovou na oficiálních webových stránkách Komorní scény Aréna. Dostupné na www: <http://www.divadloarena.cz/clanek/2013-05-20-prekladam-jen-pro-radost>

4 OSTRAVSKÁ DIVADLA MEZI LETY 1989-2014

„Ostrava byla za socialismu městem horníků a těžkého průmyslu s mnoha problémy sociálními, urbanistickými a ekologickými, byla městem bez minulosti a budoucnosti. Nyní prodělává dynamickou transformaci ve velkoměsto orientované na moderní technologie, služby, vzdělání a kulturu a zároveň objevuje svoji kosmopolitní minulost. V tomto procesu se fenoménem s celostátním dosahem stalo zdejší divadelnictví.“⁵⁴

Rok 1989 představoval pro tehdejší československý národ období revolučních změn. Události 17. listopadu toho roku, které jsou označovány za počátek „Sametové revoluce“, předznamenaly pád komunistického režimu na našem území a do dějin se 17. listopad zapsal jako „Den boje za svobodu a demokracii“. Již v prvních dnech „Sametové revoluce“ zahájila ostravská divadla stávkou na podporu studentů. Na konci listopadu se v divadelních prostorách konaly besedy stávkujících herců s ostravskou veřejností. V prosinci byl obnoven pravidelný provoz všech ostravských scén.⁵⁵

Mezi důsledky této nenásilné revoluce, která se uskutečnila v rozmezí od 17. listopadu do 29. prosince 1989, lze zařadit rozpad Československého státu a změnu soudobých společenských poměrů. Zřetelně se změnil vztah Čechů k tehdejšímu Sovětskému svazu, později Ruské federaci. Během devadesátých let se u české společnosti projevovala silná tendence k odmítání všeho ruského, včetně kultury. Tyto okolnosti ovlivnily také divadelní prostředí, které kvůli dramatické změně vazeb mezi jevištěm a obecnstvem v následujících letech zažívalo divadelní krizi.

Z těchto příčin vydělujeme divadelní tvorbu na území města Ostravy v období od konce roku 1989 až do současnosti, tedy do dubna roku 2014, do samostatné kapitoly, která je věnována bližšímu popisu jednotlivých ostravských činoherních divadel, proto, aby čtenář lépe porozuměl, jaký mělo revoluční období roku 1989 vliv na ostravskou kulturu, resp. divadelní tvorbu v přístupu k ruským autorům a inscenování jejich děl.

Ostravskou divadelní scénu v historickém vývoji reflektují ve svém článku na dané téma teatrologové a divadelní kritici T. Lazorčáková, J. Štefanides a J. Roubal

⁵⁴LAZORČÁKOVÁ T., ŠTEFANIDES J., ROUBAL J.: *Ostravské divadlo: fenomén industriální aglomerace*. (Česká verze textu z magazínu Czech theatre č. 20), rok 2001, [cit. 1.3.2014], s. 3.

⁵⁵BIRGUS V et. al.: *Almanach Národního divadla moravskoslezského 1919-2009*. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské 2009, s. 12.

takto: „Už před první světovou válkou měla Ostrava dva profesionální soubory provozující činohru, operu a operetu: německý působil od roku 1907 v městském divadle (dnes Divadlo Antonína Dvořáka) a český od roku 1908 v Národním domě (dnes Divadlo Jiřího Myrona). Bylo zde také několik kabaretů. Dnes v Ostravě existují čtyři český hrající profesionální divadla se sedmi soubory a všechna jsou soustředěna na poměrně malém území v centru města. Nejstarší je Národní divadlo moravskoslezské, existuje od roku 1919. Zdejší zvláštností je to, že další tři divadla se orientují převážně na mladé publikum a děti. Jsou to Divadlo Petra Bezruče (od roku 1945), Divadlo loutek (od roku 1953) a Komorní scéna Aréna (od roku 1993).“⁵⁶

4.1 Národní divadlo moravskoslezské - činohra

4.1.1 Činohra NDM po r. 1989

Od „Sametové revoluce“ uběhlo dvacet pět let. Národní divadlo moravskoslezské dodnes disponuje čtyřmi soubory, tedy činohrou, operou, baletem a operetou, jejichž působištěm jsou dvě hlavní tradiční scény: Divadlo Antonína Dvořáka a Divadlo Jiřího Myrona, které letos slaví 120. výročí od svého založení v roce 1894. Společně pak tvoří největší divadlo v Ostravě, jehož návštěva je dodnes považována za společenskou událost.

Činoherní soubor NDM navázal na tradici divadla Jana Škody, Radima Kovala a dalších, a dodnes patří mezi nejvýznamnější scény v naší republice. Činohra neustále rozvíjí pro ostravskou scénu příznačnou formu psychologického herectví, kdy se opírá o profesionální herecký soubor, který se umí vypořádat s velkými inscenacemi domácí i světové klasiky. V programu činoherního souboru NDM mají své zastoupení díla všech žánrů od komorních inscenací přes klasické drama, hry pro děti, až k divácky hodně oblíbeným muzikálům.

Rozhodující vliv na profil současné činoherní scény NDM měl tvůrčí tým, který se sešel v devadesátých letech, tvořený režisérem a uměleckým šéfem činohry v letech 1994-2004 Jurajem Deákem, režisérem Radovanem Lipusem a současným dramaturgem Markem Pivovarem, k nimž se později připojil i režisér Janusz Klimsza, který šéfoval

⁵⁶ LAZORČÁKOVÁ T., ŠTEFANIDES J., ROUBAL J.: *Ostravské divadlo: fenomén industriální aglomerace*. (Česká verze textu z magazínu Czech theatre č. 20), rok 2001, [cit. 1.3.2014], s. 3 – 16. Dostupné na [www: http://www.krasnaostrava.cz/zajimavy-clanek-o-ostravske-divadelni-scene-po-roce-1989-vyslo-v-roce-2001-v-casopise-czech-theatre/](http://www.krasnaostrava.cz/zajimavy-clanek-o-ostravske-divadelni-scene-po-roce-1989-vyslo-v-roce-2001-v-casopise-czech-theatre/)

činohře NDM v letech 2004-2008. Právě tyto osobnosti ostravského divadelního světa daly vzniknout ojedinělým inscenacím, které se zapsaly do kontextu celostátních divadelních dějin. Za všechny lze jmenovat Pivovarovu dramaturgii básnické skladby F. Hrubína *Romance pro křídlovku* (režie R. Lipus, 1998), kdy byli diváci usazeni na točně přímo na jevišti divadla, či Čechovovy *Tři sestry* v režii J. Deáka (2001), které byly jednou z nejvýznamnějších událostí prvního desetiletí 21. století.⁵⁷

4.1.2 Úspěchy a ocenění

V následujícím textu jsou vyjmenovány ruské divadelní hry inscenované činohrou NDM a nominace a ocenění, které díky těmto hrám získala.

První ruskou inscenací porevolučního období byla v roce 1990 Wajdova dramaturgická adaptace Dostojevského románu *Zločin a trest* v režii hostující V. Herajtové, který si na ostravském jevišti odbyl československou premiéru. V devadesátých letech se opětovného zařazení do repertoáru dočkaly hry N. V. Gogola - *Revizor* (1997) a *Ženitba* (1999) v režii hostujícího režiséra Z. Kaloče.⁵⁸ Významnou událostí tohoto desetiletí se pak pro NDM stalo uvedení Čechovovy hry *Strýček Váňa* (1998) v režii hostující ukrajinské režisérky Oxany Meleškiny-Smilkové. Její postmoderní ztvárnění dalo vyniknout především velké flexibilitě divadelního souboru, ukázalo, že herci zvládnou odvádět kvalitní herecké výkony i při netradiční variaci klasického dramatu. To dokazuje i fakt, že tato inscenace byla nominována na Cenu Alfréda Radoka za rok 1998 a v tomtéž roce se objevila i na mezinárodním plzeňském festivalu Divadlo.^{59,60} Taktéž byla k vidění i v zahraničí, na festivalu Divadelná Nitra (1999), a soubor se s ní účastnil přehlídky České divadlo v Praze (1999).⁶¹

V sezóně 2000/01 se na jevišti Divadla Antonína Dvořáka objevil další titul světového dramatika A. P. Čechova, *Tři sestry*. Této inscenačně velice náročné hře v režii tehdejšího uměleckého šéfa J. Deáka se podařilo zasáhnout do celostátního

⁵⁷ BIRGUS V et. al.: *Almanach Národního divadla moravskoslezského 1919-2009*. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské, 2009, s. 50.

⁵⁸ jméno režiséra ani jiné informace o této hře se nepodařilo dohledat

⁵⁹ BIRGUS V et. al.: *Almanach Národního divadla moravskoslezského 1919-2009*. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské, 2009, s. 47.

⁶⁰ LAZORČÁKOVÁ T., ŠTEFANIDES J, ROUBAL J.: *Ostravské divadlo: fenomén industriální aglomerace*. (Česká verze textu z magazínu Czech theatre č. 20), rok 2001, [cit. 1.3.2014], s. 3 – 16. Dostupné na [www: http://www.krasnaostrava.cz/zajimavy-clanek-o-ostravske-divadelni-scene-po-roce-1989-vyslo-v-roce-2001-v-casopise-czech-theatre/](http://www.krasnaostrava.cz/zajimavy-clanek-o-ostravske-divadelni-scene-po-roce-1989-vyslo-v-roce-2001-v-casopise-czech-theatre/)

⁶¹ Historie činohry Národního divadla moravskoslezského, oficiální webové stránky Národního divadla moravskoslezského [online], Ostrava. Dostupné na [www: http://www.ndm.cz/cz/cinohra/stranka/48-historie-cinohra.html](http://www.ndm.cz/cz/cinohra/stranka/48-historie-cinohra.html)

kontextu divadelnictví. Kritik J. Kerbr popsal výkon činohry NDM těmito slovy: „V nejlepším světle se ukázal soubor i společná schopnost tvůrců a interpretů postupně rozkrývat jemně komplikované předivo textu, domýšlet a realizovat jeho třeba jen načrtnuté významy, odstiňovat valéry v psychice postav i temporytmickém vývoji díla.“⁶²

Dramatizaci románu ruského spisovatele F. Sologuba *Malý ďábel* představil ostravskému divákovi v roce 2003 ruský režisér Sergej Fedotov, jako již svou dvanáctou inscenaci v českých divadlech. Tento počín permského rodáka bohužel nenavázal na úspěchy jiných inscenací, které režisér nastudoval v ostravských divadlech (*Psí srdce* v Komorní scéně Aréna [2003] a *Idiot* v Divadle Petra Bezruče [2003]).⁶³

Wajdovo zpracování Dostojevského *Zločinu a trestu* bylo po šestnácti letech znovu zařazeno do programu činohry NDM (režie V. Herajtová, sezóna 2005/06). Kvůli své náročné struktuře byla tato inscenace zařazena do repertoáru spíše jen jako experiment.⁶⁴

Poslední premiérou roku 2006 byl *Molière* M. Bulgakova v režii J. Klimszy. Ten hru nastudoval ve stejné sezóně jako S. Fedotov v pražském Divadle v Dlouhé. Ač byly tyto inscenace nastudované v odlišném uměleckém pojetí, obě se potýkaly s řadou nedostatků, a nedosáhly proto takových úspěchů jako hry jiné.⁶⁵

Ruská dramatická tvorba byla v repertoáru činohry NDM v druhé polovině sezóny 2006/07 zastoupena Čechovovou hrou *Racek* (režie Lubomír Vajdička). Stejná inscenace měla jen o pár měsíců dříve premiéru také v Komorní scéně Aréna. Protože byly tyto hry nastudovány ve stejnou dobu na dvou ostravských scénách s odlišným uměleckým projevem, byla jim již udělena větší pozornost ve třetí kapitole, která pojednává o ostravské divadelní scéně ve vztahu k ruským hrám po roce 1989.

Návrat ruské tvorby na jeviště NDM se uskutečnil až po uplynutí celých tří sezón, tedy v roce 2011. Byla jím poéma ruského spisovatele Venedikta V. Jerofejeva s názvem *Moskva-Petušky*, která je často nazývána „Biblií ruských alkoholiků“. Tuto hru „o utopení Ruska v moři alkoholu a o bezvýhodnosti žití člověka v posttotalitních

⁶² BIRGUS V et. al.: *Almanach Národního divadla moravskoslezského 1919-2009*. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské: 2009, s. 50.

⁶³ KRÍŽ J. P.: *Posedlost podle Sergeje Fedotova*. Právo, [online], Ostrava 11.12.2003, [cit. 25.3.2014] Dostupné na [www: http://www.novinky.cz/kultura/21637-posedlost-podle-sergeje-fedotova.html](http://www.novinky.cz/kultura/21637-posedlost-podle-sergeje-fedotova.html)

⁶⁴ BIRGUS V et. al.: *Almanach Národního divadla moravskoslezského 1919-2009*. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské: 2009, s. 59.

⁶⁵ BOHUTÍNSKÁ J.: *Moliere-rozpačitá tragédie umělce*. A2 kulturní čtrnáctideník, č.1/07 - Charta 77. [online] 3.1.2007, [cit. 25.3.2014] Dostupné na [www: http://www.advojka.cz/archiv/2007/1/molire-rozpacita-tragedie-umelce](http://www.advojka.cz/archiv/2007/1/molire-rozpacita-tragedie-umelce)

režimech Evropy"⁶⁶ představil Divadelní klub v podkroví Divadla Jiřího Myrona, které v současné době slouží jako restaurace a svým tvarem může divákovi asociovat vagón s kupé, kde se také odehrává děj této hry. Inscenace režiséra Tomáše Jirmana, který současně ztvárnil hlavní postavu samotného autora Venedikta Jerofejeva, byla vyhlášena za Nejlepší inscenaci 11. ročníku Festivalu divadel Moravy a Slezska v Českém Těšíně (2011).⁶⁷ Ve hře si po boku herců zahrál v roli opilce také režisér Janusz Klimsza.

V roce 2012 měla premiéru již čtvrtá Čechovova hra *Ivanov*. Inscenátoři v čele s režisérem Štěpánem Páclém pojali hru podle autorovy specifikace, jako komedii. Divadelní kritika o hře napsala: „Režie Štěpána Pácla podporuje dramaturgický výklad Marka Pivovara svým soustředěním na detail. Na scéně se současně odehrává více dějů, z nichž žádný není zanedbatelný. Tak jako se v Čechovových hrách dramatické situace odehrávají spíše mezi, než na řádcích, postavy odhalují podstatu svého jednání především mimo své repliky.“⁶⁸ Současně na jevišti dochází k propojení Čechovových dramát skrze cílené odkazy na jednotlivé hry jako je *Racek* či *Višňový sad*. Divadelní kritik Jiří P. Kříž na inscenaci činohry NDM vyzdvihl tvůrčí pojetí režiséra Pácla, který skrze herce dokázal předat poselství o prokletí zbytečného člověka, o lhostejné a změny neschopné společnosti, a dokázal klasické drama pojmout velice aktuálně.⁶⁹ Avšak na 16. ročníku festivalu ostravských divadel OST-RA-VAR v prosinci téhož roku byla inscenace Š. Pácla vnímána se smíšenými pocity. Kritika jí vytkla utahanost, která vycházela z hlavního hrdiny rezignujícího na život a příliš mnoho otázek, jejichž zodpovězení se ale divák nedočká.⁷⁰

⁶⁶ KŘÍŽ J. P.: *Festival skončil, nejlepší hra: Moskva – Petušky*. Právo, [online], 15.11.2011, [cit. 25.3.2014] Dostupné na www: <http://www.mdol.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/festival-skoncil-nejlepsi-hra-moskva-petusky/?s=detail>

⁶⁷ 11. Festival divadel Moravy a Slezska - 2011. Dostupné na www: http://www.tdivadlo.cz/index_cz.php?body=hry_view&id=1321148758

⁶⁸ DAVID K.: *Kterak Ivanov sestřelil racka ve višňovém sadě*. Server i-divadlo.cz. [online], 27.4.2012, [cit. 25.3.2014]. Dostupné na www: <http://www.i-divadlo.cz/blogy/davidk/kterak-ivanov-sestrelil-racka-ve-visnovem-sade>

⁶⁹ KŘÍŽ J. P.: *Ivanov: nakonec odběhne stranou a zastřelí se*. Právo, [online], 7. června 2012, [cit. 25.3.2014], s. 11. Dostupné na www: http://www.ndm.cz/userfiles/archiv_priloh/clanky/clanky-z-novin/2011-2012/ivanov-odbegne-1339063253.pdf

⁷⁰ MACHÁČEK M.: *Recenze: NDM-Ivanov (Ivanoff)*. In: OST-RA-VAR: zpravodaj č. 3. 30.11.2012, s. 12.

4.2 Divadelní společnost Petra Bezruče s.r.o.

4.2.1 Stručné dějiny divadla do r. 1989

Počátek existence činohry Petra Bezruče se datuje od konce druhé světové války, kdy začala skupina ostravských umělců pod názvem **Kytice** prezentovat svou uměleckou tvorbu v bývalých prostorách Divadla loutek v centru Ostravy.⁷¹ Záhy se divadelní společnost přesunula do nedaleké budovy bývalého Katolického domu a přijala nový název **Divadlo mladých**. Mezi lety 1948-1957 zněl celý název divadla **Městské divadlo mladých** a od konce padesátých let je již známo jako **Divadlo Petra Bezruče**. Od roku 1977 se prezentuje jako **Divadelní společnost Petra Bezruče spol. s.r.o.**⁷²

Jak je patrné z historických názvů této divadelní společnosti, již od počátku svého působení zaměřovala činnost především na mladého a dětského diváka. Tuto tradici zavedl dlouholetý ředitel divadla, Karel Dittler, který stál u zrodu většiny inscenací během prvních třinácti let fungování společnosti. Později tuto tradici udržoval dramatik a režisér Saša Lichý. Konceptí tvorby DPB byla v prvních letech dětská dramaturgie, především poetické pohádky na motivy známých děl, ale také původní autorská tvorba.⁷³ Vedle českých zástupců tohoto žánru, byly v divadle Petra Bezruče nejčastěji uváděny inscenace ruského dramatika a autora knih pro děti S. V. Michalkova (*Tři pomeranče* [1948], *Pionýrský šátek* [1949, 1954] a další). Po roce 1948 se k nim přiřadily sovětské hry pro mládež.⁷⁴

Přestože většině mladých herců chyběly zkušenosti s profesionálním herectvím, souboru se na jevišti dařilo vytvářet obraz reality, blízký duši mladého člověka. Specifické zaměření tvorby na mladé publikum, a s tím související orientace především na soudobá díla, určovaly profil tohoto ostravského divadla.⁷⁵

Významným mezníkem bylo pro Divadlo Petra Bezruče stěhování do nově postaveného Domu kultury Vítkovice, kde působilo až do roku 1990. Do hereckého souboru přibyli právě vystudovaní herci z Prahy, a tehdy také došlo ke změně programového zaměření divadla: kromě dětských představení hraných přes den začali

⁷¹ Divadlo Petra Bezruče. *Divadlo Petra Bezruče 1945-1970*. Ostrava, 1970, s. 2.

⁷² JIŘÍK, Karel et. al.. *Ostrava-Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Ostrava, Profil 1985. ISBN 48-008-85. s. 472.

⁷³ Divadlo Petra Bezruče. *Divadlo Petra Bezruče 1945-1970*. Ostrava, 1970, s. 3.

⁷⁴ JIŘÍK, Karel et. al.. *Ostrava-Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Ostrava, Profil 1985. ISBN 48-008-85. s. 472.

⁷⁵ *Historie divadla petra bezruče*, [online], Ostrava. Dostupné na [www: http://www.bezrucic.cz/text/46/historie#4_cesky](http://www.bezrucic.cz/text/46/historie#4_cesky)

uvádět i večerní představení pro dospělé publikum. V divadelní tvorbě se vedle původní poetické tvorby začalo objevovat téma zápolení jedince o své místo ve světě. V historii divadla se jednalo o úspěšné období, představení se těšila divácké popularitě a soubor za svou práci sbíral ocenění, následkem čehož v polovině šedesátých let opustila divadlo část souboru, aby v Praze založila Činoherní klub.⁷⁶

Roku 1980 dochází ke sloučení Divadla Petra Bezruče s Národním divadlem moravskoslezským (tehdy Státní divadlo Ostrava), což mělo za následek snížení počtu večerních představení i her v programu jedné sezóny a opětovnou převahu inscenací pro mládež.

Ve vztahu k inscenacím ruských her dlužno říci, že v repertoáru divadla (do roku 1989) se ruská tvorba objevovala poměrně často. Soubor, až na výjimky, uváděl výhradně ruskou klasiku, a především v sedmdesátých letech se na programu objevuje až dvanáct interpretací ruského textu. Nejhranějšími ruskými autory tohoto období byli N. V. Gogol, A. N. Ostrovskij, A. P. Čechov a F. M. Dostojevskij.⁷⁷

4.2.2 *Vývoj po r. 1989*

Na počátku devadesátých let DPB opět změnilo místo svého působení. A právě tento okamžik, kdy se přemístili z prostorného sálu Domu Kultury do komorně laděného prostředí budovy Blaník na ulici 28. října, znamenal markantní změnu v přístupu k inscenování v tomto studiovém divadle a předznamenal budoucí vývoj a umělecké zaměření této společnosti.⁷⁸ V nastalé situaci, kdy měli k dispozici sál pro více než stovku diváků a komorní scénu s kapacitou 50 míst, zvanou Márnice, v suterénu, se tvůrčímu týmu DPB osvědčilo uplatňování netradičních inscenačních postupů spolu se snahou o navázání intenzivního kontaktu s divákem. Těmito tendencemi a výraznými tvůrčími ambicemi se Divadlu Petra Bezruče podařilo odlišit od ostatních českých divadel a nabídnout tak divákovi alternativu ke klasické divadelní scéně, jakou je

⁷⁶ ŠTEFANIDES J.: *Činnost kulturních a kulturně osvětových institucí a zařízení v Ostravě po roce 1945*. In: JIŘÍK K.: *Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Ostrava, Profil 1985, část 13, s. 472-473.

⁷⁷ Divadlo.cz - Informační portál českého divadla. Databáze Divadelního ústavu, [online], Praha. Dostupné na [www: http://vis.idu.cz/Productions.aspx](http://vis.idu.cz/Productions.aspx)

⁷⁸ ZELINSKÁ J. *Marketing a propagace Divadla Petra Bezruče*. [netištěná diplomová práce]. Fakulta multimediálních komunikací UTB, Ústav marketingových komunikací. Zlín 2010. Dostupné na [www: https://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/12231/zelinsk%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1](https://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/12231/zelinsk%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1)

Národní divadlo Moravskoslezské. Roku 1991 Divadlo Petra Bezruče vystoupilo ze svazku Státního divadla Ostrava a opět se tak osamostatnilo.⁷⁹

Hlavní umělecké zaměření Divadelní společnosti Petra Bezruče by se dalo shrnout těmito slovy: tvůrčí rozmanitost, moderní přístup v interpretaci klasické tvorby, orientace na mladého diváka (studenti středních a vysokých škol představují největší procento publika DPB), neotřelost a originalita divadelního projevu. Po roce 1989 se v dramaturgii prohloubila tendence ke grotesknosti a absurditě, ke které divadlo tíhlo již od šedesátých let.⁸⁰

Kromě uvádění klasických titulů a her pro dětské diváky dává DPB prostor současné, často kontroverzní, dramatické tvorbě. V posledních letech se snaží ve svých hrách reflektovat situaci v ostravském regionu; např. inspirace průmyslovou aglomerací dala vzniknout inscenaci *Bezruč?!* ostravských autorů J. Balabána a I. Motýla, nebo téma života horníků a emigrantů v dobách komunismu aj.

Díky svému umělecky výraznému projevu je divadelní soubor pravidelně zván k hostování v dalších českých městech, především pak v Praze, kde v poslední době opakovaně vystupuje s inscenací Gogolovy hry *Revizor*. Několikrát do roka také uvádí své hry v rámci prestižních divadelních festivalů nejen doma, ale i v zahraničí.

K dnešní podobě DPB svým osobitým uměleckým přístupem výrazně přispěli zejména režiséři na pozici uměleckého šéfa. Na prvním místě lze jmenovat ostravského režiséra polského původu Janusze Klimszu, který zde v letech 2001-2004 působil coby umělecký šéf. Režijní počiny Jana Mikuláška (umělecký šéf v letech 2006-2012) jsou pro své stylizované herectví a groteskní nadsázku kladně hodnoceny především divadelní kritikou a dodnes se těší velké divácké popularitě.⁸¹

K dnešnímu dni uplynulo téměř sedmdesát let od založení Divadelní společnosti Petra Bezruče. Za dobu své existence si divadlo stihlo vytvořit osobitý projev, najít své publikum, a také upevnit svou pozici nejen v kontextu ostravské divadelní scény, ale i v celostátním měřítku.

⁷⁹BIRGUS V et. al.: *Almanach Národního divadla moravskoslezského 1919-2009*. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské 2009, s. 12.

⁸⁰*Historie divadla Petra Bezruče*, Divadlo Petra Bezruče [online], Ostrava. Dostupné na www.bezrucci.cz/text/46/historie#4_cesky

⁸¹ Ibid.

4.2.3 Úspěchy a ocenění

V následující podkapitole jsou vyjmenovány ruské divadelní hry a úspěchy, kterých Divadlo Petra Bezruče jejich inscenováním dosáhlo.

Počet ruských her v repertoáru divadla během devadesátých let výrazně poklesl. V období necelých dvaceti let (1989-2007) byly do repertoáru zařazeny tyto tituly: *Svatba Krečinského* ruského autora A. V. Suchovo-Kobylina (režie V. Klemens, premiéra v lednu 1997, derniéra v květnu 1997) a variace na Čechovovo dílo s názvem *Medvěd. Námluvy* (režie M. Przebinda) ze stejného roku.⁸²

Roku 2003 představil vlastní dramaturgickou adaptaci Dostojevského *Idiota* hostující režisér S. Fedotov. Hra byla nominována na Inscenaci roku 2003, kterou nakonec proměnila jiná inscenace v režii S. Fedotova, a sice Bulgakovo *Psí srdce* v Komorní scéně Aréna. Jednu cenu se DPB ve spojení s touto inscenací získat podařilo, herečka Lucie Žáčková byla oceněna jako talent roku, především díky skvělým výkonům v roli Nastasji Filipovny.⁸³ Z hlediska návštěvnosti se hra těšila velké popularitě u (v repertoáru DPB byla zařazena po tři sezóny).

V roce 2006 se na divadelní prkna vrátil Čechov s dramatem *Tři sestry*. Režisér Jan Mikulášek pojal tuto ruskou klasiku jako provokativní komedii v retro stylu a od odborné veřejnosti za ni sklízel pozitivní ohlasy. „Naše inscenační úprava co nejvíce potlačuje dobové i 'zeměpisné' zařazení. Nejde nám o nějakou násilnou aktualizaci, spíše o zvýraznění prvku jakéhosi bezčasí, pro Čechova velmi typického. I z tohoto důvodu jsme některé pasáže výrazně zkrátily, jazykově "vyčistili" a vypustili menší postavy,“ zdůvodnila moderní zpracování Čechova tehdejší dramaturgyně DPB Ilona Smejkalová.⁸⁴

Zlom v tvorbě DPB nastává v sezóně 2007/08, kdy měla premiéru variace na Puškinův román *Evžen Oněgin*. Tehdejší umělecký šéf Jan Mikulášek je nejen režisérem hry, ale autorsky se podílel také na dramaturgické adaptaci textu a hudebním doprovodu. Tento nadčasový milostný příběh hlavních postav se stal na české divadelní scéně

⁸² Inscenace-archív derniér. Divadlo Petra Bezruče. Dostupné na [www](http://www.bezrucy.cz/archiv_derniery/):

⁸³ KOČIČKOVÁ K.: Ceny Radoka: Ostravský triumf. iDNES.cz-Kultura. , [online] 20. března 2004, , [cit. 1.4.2014]. Dostupné na [www](http://kultura.idnes.cz/ceny-radoka-ostrovsky-triumf-djy-divadlo.aspx?c=A040319_220844_divadlo_lja): http://kultura.idnes.cz/ceny-radoka-ostrovsky-triumf-djy-divadlo.aspx?c=A040319_220844_divadlo_lja

⁸⁴ VLASAKUDIS D.: *Moderní Čechov v Divadle Petra Bezruče*. Ostravablog.cz, , [online] 27. 5. 2006, , [cit. 1.4.2014]. Dostupné na [www](http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/moderni-cechov-v-divadle-petra-bezruce/): <http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/moderni-cechov-v-divadle-petra-bezruce/>

kultovním, získal celou řadu ocenění a nadšených ohlasů ze stran kritiky. Vyzdvihována je na hře vedle vynikajících hereckých výkonů, originálního výtvarného provedení a stylizace postav také schopnost tvůrců převést Puškinovy verše na jeviště. „Verše však tvoří organickou součást divadelní inscenace a zcela přirozeně plynou z úst jednotlivých představitelů. Především na začátku představení je v nich a v pohybu dokonce zakódován i vtip. To se postupně mění a převahu získává nejčistší cit propuknuvší mezi Oněginem a Taťánou,"⁸⁵ napsal o *Evženu Oněginovi* divadelní kritik P. Hronek a ve své další kritice dodává: „Režisérovi se v tomto představení podařilo vyjevit lásku v její nejčistší podobě. Dnešní doba totiž takovým emocím a podobnému zpracování vůbec nepřeje. Láska bývá buď zlehčována, zesměšňována nebo je jen svou vlastní karikaturou. A výpověď je to navýsost aktuální, jelikož láska se mnohdy transformuje do jiné podoby, třeba do partnerství, které zase s sebou často nese potřebu činit zásadní rozhodnutí, což se v tomto případě Oněginovi vůbec nedaří."⁸⁶

Inscenace Jana Mikuláška získala ocenění „Sukces měsíce“ v Divadelních novinách a byla označena za vrchol festivalu ostravských divadel OST-RA-VAR. Další cenu si DPB odvezlo z Festivalu divadel Moravy a Slezska v Českém Těšíně za netradiční zpracování klasické látky. *Evžen Oněgin* je bezesporu jedna z divácky nejoblíbenějších her v historii tohoto divadla a dokazuje to i fakt, že 10. března 2014 proběhla stá repríza tohoto představení. Avšak 9. dubna tohoto roku měla inscenace po sedmi sezónách v repertoáru DPB svou derniéru.

První inscenací roku 2009 byla hra současné ruské dramatičky Olji Muchinové. Jednalo se o jednu z jejích raných her *Táňa, Táňa*, která vyvolala rozruch hned po svém vydání v roce 1995, a díky níž se autorka proslavila po celém světě. Poetickou hru o dvanácti obrazech se na jevišti Divadla Petra Bezruče rozhodl nazkoušet hostující režisér Daniel Špinar, který s divadlem již v minulosti spolupracoval na úspěšných inscenacích. Dílo Muchinové, jehož tématem je vyobrazení všech možných podob lásky mezi ústředními postavami, pojal režisér Špinar netradičně hned ze dvou aspektů. Prvním byl prostor: jeviště bylo ze dvou stran obklopeno hledištěm a vytvářelo dojem ulice, přičemž diváci mohli během představení pozorovat nejen herce, ale také chování a reakce diváků sedících naproti. Druhou zvláštností bylo přidání dalších dvou postav, které

⁸⁵ HRONEK P., úryvek z recenze publikované na stránkách www.tiscali.cz, 28.1.2008. Dostupné na oficiálních stránkách Divadla Petra Bezruče: http://www.bezruc.cz/hra/evzen-onegin/#5_recenze

⁸⁶ HRONEK P.: *Prožitá hloubka nejčistšího z citů*. Text vyšel v Literárních novinách 2007-45, [online], 15. června 2010, [cit. 1.4.2014]. Dostupné na [www: http://patrikhronek.blog.cz/1006/prozita-hloubka-nejcistsiho-z-citu](http://patrikhronek.blog.cz/1006/prozita-hloubka-nejcistsiho-z-citu)

do děje promlouvaly a dokreslovaly ho scénickými poznámkami autorky, jejichž přítomnost v inscenaci je podle režiséra nezbytná. DBP představilo tuto inscenaci také na 13. ročníku festivalu OST-RA-VAR, kde o ní kritička M. Pavlunová napsala: „Inscenace má vyrovnané tempo, daří se ho udržet po celou dobu. Těžko upřednostnit jeden herecký výkon před jiným, když všechny byly – tak jak jsme zde zvyklí – precizní. Svěží inscenaci Daniela Špinara hodnotím velmi vysoce také pro precizní práci s motivy.“⁸⁷

V květnu 2013 měla premiéru další ruská klasika, Gogolův *Revizor*. Za své pojetí i v dnešní době stále aktuálního tématu si režisér Martin Františák, v té době ještě umělecký šéf DPB, vysloužil veskrze pozitivní ohlasy kritiky. Známy příběh o falešném revizorovi Chlestakovovi, který odkrývá zkaženost a přízemnost společnosti, byl v DPB postaven především na výrazných, vyvážených výkonech hereckého souboru.⁸⁸ O režijním výkonu M. Františáka bylo napsáno: „Revizorem prokázal, že stejně přesvědčivě dovede vyložit klasickou groteskní komedii v duchu divadelního myšlení dnešní doby. Tedy jako postmoderní, třeštivou, klaunskou grotesku otevřenou vnímání (a ovšem i potěšení!) všech vrstev diváků.“⁸⁹

Prosinec téhož roku byl opět ve znamení Čechova a jeho „veselé tragédie“ *Strýček Váňa*, kterou režíroval současný umělecký šéf DPB Štěpán Pácl. Hra o smyslu života a nenaplněné lásce, jejíž děj se odehrává na ruském venkovském panství, se prezentuje opět vynikajícími hereckými výkony a již méně podařeným zpracováním režiséra Pácla. A právě poznámky na vrub režie se nejvíce zrcadlí v recenzích kritiků. Jako příklad lze uvést výrok divadelního kritika M. Švejdy: „Chtěnost. Slovo, které asi nejlépe vystihuje Páclovu premiéru u Bezručů. Režijní nápady - průhledné, okaté - trčí z inscenace jak dráty,...., Štěpán Pácl tlačí zejména na komediální pilu a jeho nápady jsou s odpuštěním školácky jednoduchoučké.“⁹⁰, či kritiku L. Vrchovského a H. Petákové: „Zcela jasně a srozumitelně zní z jeviště režisérův hlas a názor, se kterým zobrazuje vnitřní pochody jednajících postav. Také ty jsou v jednotlivých hereckých zpracováních

⁸⁷ PAVLUNOVÁ M.: Šest postav hledá lásku. OST-RA-VAR: zpravodaj č. 2, [online], Ostrava, 26.2.2009, [cit. 31.3.2014] Dostupné na [www: http://www.bezrucy.cz/hra/tana-tana/](http://www.bezrucy.cz/hra/tana-tana/)

⁸⁸ HONUS A.: *Divadlo Petra Bezruče chystá protikorupční grotesku Revizor*. Právo, [online] 17.5.201, [cit. 31.3.2014]. Dostupné na [www: http://www.novinky.cz/kultura/302183-divadlo-petra-bezruce-chysta-protikorupcni-grotesku-revizor.html](http://www.novinky.cz/kultura/302183-divadlo-petra-bezruce-chysta-protikorupcni-grotesku-revizor.html)

⁸⁹ LÍČKA M. *Revizor jako protikorupční groteska*. Ostravablog.cz, 10. 12. 2013, [cit. 26.3.2014]. Dostupné na [www: http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/revizor-jako-protikorupcni-groteska/](http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/revizor-jako-protikorupcni-groteska/)

⁹⁰ ŠVEJDA M.: *O zbytečnosti převrácených židlí*. Nadivadlo, [online] 5.2.2014, [cit. 1.4.2014]. Dostupné na [www: http://nadivadlo.blogspot.cz/2014/02/svejda-strycek-vana-divadlo-petra.html](http://nadivadlo.blogspot.cz/2014/02/svejda-strycek-vana-divadlo-petra.html)

podány originálně a zřetelně. Každá z nich však jakoby po jevišti chodila sama. A stálá stylizace do podoby vyjádření hlavního rysu postavy celku škodí... Celý Strýček Váňa u Bezručů je svým způsobem strhující podívaná. Je dokladem bohaté režijní invence a bohatého rejstříku hereckých prostředků, ukázkou toho, co všechno současný soubor Divadla Petra Bezruče umí a co všechno dokáže vymyslet režisér. Jen to všechno jaksi slouží právě tomuto cíli."⁹¹ Jinými je naopak vyzdvihováno herecké umění tohoto souboru, především pak nejznámějšího ostravského herce, držitele Ceny Thálie za nejlepší mužský herecký výkon z roku 2008, Norberta Lichého v roli profesora Serebrjakova, který podle M. Jirouška „hraje už jen dikcí svého tlumeného sytého hlasu, bravurní studií je jeho práce s rekvizitou, kdy s pomocí jednoduchého gesta promlouvá i pouhá rekvizita v jeho ruce, stařecká hůl."⁹²

Nejnovějšími oceněními se může pyšnit členka souboru DPB Tereza Vilišová, která za roli Amy ve hře *Můj romantický příběh* (premiéra v září 2013) získala již dvě prestižní divadelní ceny; 8. března 2014 převzala Cenu Alfréda Radoka za Nejlepší ženský herecký výkon a o tři týdny později také Cenu Thálie 2013 za mimořádný jevištní výkon.

4.3 Komorní scéna Aréna

4.3.1 Historie divadla

Komorní scéna Aréna (KSA) vznikla roku 1991 jako příspěvková organizace statutárního města Ostravy z tehdejšího Divadla hudby, které sídlilo v prostorách měšťanského domu na Masarykově náměstí v centru Ostravy již od roku 1951. Dům s uměleckou a kulturní minulostí byl místem, kde se kromě hudebních pořadů začalo od druhé poloviny osmdesátých let hrát také ochotnické a později profesionální divadlo. Přejmenováním divadelního souboru na Komorní scénu Aréna roku 1994 tak vzniklo nejmladší a nejmenší divadlo v Ostravě s kapacitou 60 míst. Tvorba KSA se profilovala

⁹¹ VRCHOVSKÝ L, PETÁKOVÁ H.: *Ostravské inscenaci Čechovova Strýčka Váni nelze upřít originalitu.* ČRo Vltava-Mozaika. [online], 28.1.2014. [cit. 1.4.2014]. Dostupné na [www: http://www.rozhlas.cz/mozaika/divadlo/_zprava/ostravske-inscenaci-cechovova-strycka-vani-nelze-uprit-originalitu--1309208](http://www.rozhlas.cz/mozaika/divadlo/_zprava/ostravske-inscenaci-cechovova-strycka-vani-nelze-uprit-originalitu--1309208)

⁹² JIROUŠEK M.: *Překvapivý, strhující Strýček Váňa u Bezručů: Výbušná autorská jízda s mistrovským herectvím.* Ostravan.cz, 14.12.2013. [cit. 1.4.2014]. Dostupné na [www: http://www.ostravan.cz/11687/prekvapivy-strhujici-strycek-vana-u-bezrucu-vybusna-autorska-jizda-s-mistrovskym-herectvim/](http://www.ostravan.cz/11687/prekvapivy-strhujici-strycek-vana-u-bezrucu-vybusna-autorska-jizda-s-mistrovskym-herectvim/)

skrze ostravskou mládež, zejména studenty středních a vysokých škol.⁹³ Za vznikem Arény stojí její tehdejší ředitel Jaroslav Pochmon a herec, režisér a scénárista Pavel Cisovský, který se poté stal jejím uměleckým šéfem.⁹⁴

V prostorách bývalého Divadla hudby působila Komorní scéna Aréna přes deset let, během nichž zaznamenala nejen řadu divácky úspěšných představení, ale také kladné ohlasy ze strany divadelní kritiky, což se projevilo několika nominacemi na divadelní ceny a v roce 2003 nominace vyústily ve dvě ocenění pro inscenaci *Psí srdce* Michaila Bulgakova. Mezi nominovanými hrami byla mimo jiné také inscenace *Višňový sad* Antona Pavloviče Čechova, která měla premiéru v roce 1996.⁹⁵ O těchto a jiných úspěších Komorní scény Aréna se blíže pojednává v odstavci 4.3.2. *Úspěchy a ocenění*.

Působení divadelního souboru v domě na Masarykově náměstí, jenž je nyní znám jako „Stará Aréna“ a i dnes se v něm konají kulturní akce, především divadelního a filmového charakteru, bylo přerušeno v důsledku navrácení tohoto objektu potomkům původních majitelů během devadesátých let.⁹⁶ Z těchto důvodů se novým sídlem KSA stala budova stojící v bezprostřední blízkosti Mostu Miloše Sýkory, v níž se současně nachází ústředí Knihovny města Ostravy. Tato budova, společně s prostorami vyhrazenými pro divadlo, prošla během let 2004–2005 celkovou rekonstrukcí.⁹⁷ Ta dala vzniknout jedinečnému interiéru s hledištěm o kapacitě 96 míst, jenž v sobě snoubí „noblesu a syrovost“⁹⁸ původní stavby a skýtá celou řadu neotřelých designových prvků a pomáhá tak dotvořit neopakovatelnou atmosféru divadla.

Novým uměleckým šéfem Arény byl v té době jmenován režisér Ivan Krejčí, který funkci zastává dodnes. Divadelní soubor Komorní scény Aréna je v současné době tvořen 11 herci se stálým angažmá, avšak v inscenacích často hostují herci z dalších ostravských divadel a bývalí členové stálého souboru KSA. Divadelní kritik L. Vrchovský v jedné ze svých recenzí napsal: „Herecký soubor Komorní scény Aréna je v současnosti jedním z nejlepších činoherních souborů v České republice vzhledem

⁹³Stará Aréna. *Historie Staré Arény*, [online], Ostrava, [cit.12.2.2014]. Dostupné na [www: http://www.staraarena.cz/o-stare-arene/historie-stare-areny](http://www.staraarena.cz/o-stare-arene/historie-stare-areny)

⁹⁴Komorní scéna Aréna. *Historie divadla*, [online], Ostrava, [cit.12.2.2014]. Dostupné na [www: http://www.divadloarena.cz/divadlo/historie/](http://www.divadloarena.cz/divadlo/historie/)

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ STRAKOŠ M. *Historie divadla Komorní scéna Aréna*, Divadelní architektura, [online], Ostrava, [12.2.2014]. Dostupné na [www: http://www.theatre-architecture.eu/cs/db.html?theatreId=25](http://www.theatre-architecture.eu/cs/db.html?theatreId=25)

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸Komorní scéna Aréna. *Divadelní prostory: Komorní scéna Aréna v Ostravě Noblesa a syrovost*, [online], Ostrava, [cit.12.2.2014]. Dostupné na [www: http://www.divadloarena.cz/divadlo/prostor/](http://www.divadloarena.cz/divadlo/prostor/)

k vyrovnanosti vysokých interpretačních kvalit všech hereček a herců, kterými disponuje."⁹⁹

Aréna také často spolupracuje s hostujícími režiséry; na mnoha úspěšných inscenacích se podílel režisér Janusz Klimsza, dále například Václav Klemens. Mezi známé režiséry, působící převážně v Čechách, je s Arénou do současné doby spjato jméno režiséra Ivana Rajmonta. Za dvacetiletou historii divadla se pod mnohými inscenacemi podepsali také zahraniční hostující režiséři, z těch slovanských to byli, v Ostravě již známí a uznávaní, přední ruští režiséři - Oxana Meleškina-Smilková a Sergej Fedotov.¹⁰⁰

4.3.2 Úspěchy a ocenění

Pro následující pasáž byly ze všech dosažených úspěchů a získaných ocenění divadla Komorní scény Aréna vybrány takové, které mají význam pro tuto bakalářskou práci, zabývající se inscenacemi ruských divadelních her, a dále ty, jež mají určující význam pro formování divadla KSA a pro divadelní soubor samotný.

Úspěchy provází Arénu už od jejího založení v roce 1993. Důkazem je hned první sezóna 1993/94, kdy divadlo zaznamenalo obrovský úspěch s tzv. „scénickou koláží“ režiséra Radovana Lipuse a básníka Petra Hrušky *Průběžná O(s)trava krve*, jež vychází z hornického folklóru a prostředí kabaretu.¹⁰¹ Tato inscenace se zapsala do celonárodního povědomí a o tři roky později se dočkala televizního záznamu a odvysílání na programu ČT.

Roku 1996 byl do repertoáru divadla zařazen titul z pera ruského klasika Antona Pavloviče Čechova *Višňový sad*. Inscenace v podání hostující ukrajinské režisérky Oxany Meleškiny-Smilkové, které se podařilo najít jednotící styl uměleckého projevu hereckého souboru, jenž byl v té době tvořen nejen profesionálními herci, ale také studenty konzervatoře a amatéry, byla zanedlouho po svém uvedení nominována na Cenu Alfréda Radoka v několika kategoriích, a sice na Divadlo roku 1996, dále Inscenace roku a v kategorii Ženský herecký výkon byla nominována herečka Radka Coufalová za roli

⁹⁹ VRCHOVSKÝ L.: *Ruská zavařenina přináší nevolnost v duši*. ČRo Vltava: Mozaika. [online] 17.6.2013, [cit. 5.4.2014]. Dostupné na [www: http://www.rozhlas.cz/mozaika/divadlo/_zprava/ruska-zavarenina-prinasi-nevolnost-v-dusi-recenze--1225165](http://www.rozhlas.cz/mozaika/divadlo/_zprava/ruska-zavarenina-prinasi-nevolnost-v-dusi-recenze--1225165)

¹⁰⁰ Komorní scéna Aréna. *Repertoár + Archiv her*, [online], Ostrava. Dostupné na [www: http://www.divadloarena.cz/repertoar/](http://www.divadloarena.cz/repertoar/)

¹⁰¹ Komorní scéna Aréna. *Historie divadla*, [online], Ostrava, [cit.12.2.2014]. Dostupné na [www: http://www.divadloarena.cz/divadlo/historie/](http://www.divadloarena.cz/divadlo/historie/)

Ani. Právě touto adaptací Čechova se režisérka poprvé uvedla na českou divadelní scénu.¹⁰²

Českou premiéru mělo na jevišti Arény v roce 2001 drama ruského spisovatele a historika E. S. Radzinského s názvem *Poslední noc posledního cara*, opět v režii Oxany Meleškiny-Smilkové. Toto dílo je podle M. Jirouška z MF DNES „napínavou sondou do svědomí komunistického režimu... Radzinský na osudech dvou příslušníků dělnického hnutí odhaluje pozadí nechutné mašinerie a nahlíží na kontroverzní svědomí revoluce. Také inscenace ruské autorky Oxany Smilkové zdůrazňuje panoptikální a muzeální charakter osudů lidí, které "semlel" nezadržitelný tok revolučního století."¹⁰³

V následující sezóně zařadila Aréna do svého repertoáru Pivovarovu dramaturgickou díla *Neználek podle Stanislavského* ruského autora N.N. Nosova. Režisérem hry byl hostující R. Lipus. V jedné z mála nalezených recenzí o tomto představení autor píše: „Nápaditá mystifikace o spolupráci Stanislavského a Nosova na prknech legendárního MCHATU při inscenování Neználkových příhod. Traumatizující připomínka dětství s knihou Nikolaje Nosova pod polštářem. Anebo pouhá veselá parodie obskurního pohádkového textu kyjevského dělníka, který v padesátých letech vytvořil iluzivní svět Malíčků a Malenek?“¹⁰⁴ Kritika na hře ocenila především nasazení, s jakým soubor hrál, a které vyvážilo jeho profesionální nedostatky, a dále kostýmy herců, které skvěle vystihovaly tehdejší módní styl.¹⁰⁵

Úspěšným byl pro Arénu rok 2003, kdy v kategorii Nejlepší inscenace roku zvítězila dramaturgická novela Michaila Bulgakova *Psí srdce* v režii Sergeje Fedotova a cena za Mužský herecký výkon putovala do rukou herce Michala Čapky za roli Psa. Jednalo se již o desátou režii Sergeje Fedotova v českých divadlech a kritika tehdy jeho práci posoudila výrokem: „Vstřícný soubor, to je kouzlo, které je podmínkou dobrého inscenačního výsledku Sergeje Fedotova. Soudě podle Psího srdce, pak v přímé

¹⁰² LAZORČÁKOVÁ T., ŠTEFANIDES J., ROUBAL J.: *Ostravské divadlo: fenomén industriální aglomerace*. (Česká verze textu z magazínu Czech theatre č. 20), rok 2001, s. 3 – 16. Dostupné na www.krasnaostrava.cz/zajimavy-clanek-o-ostravske-divadelni-scene-po-roce-1989-vyslo-v-roce-2001-v-casopise-czech-theatre/

¹⁰³ JIROUŠEK M.: *Oxana Smilková nabízí silný zážitek*. MF DNES, [online] 25.4.2001, [cit. 1.4.2014]. Dostupné na [www.kultura.idnes.cz/oxana-smilkova-nabizi-silny-zazitek-d7x-/show_aktual.aspx?c=A010425_125409_ostr_kultura_inc](http://kultura.idnes.cz/oxana-smilkova-nabizi-silny-zazitek-d7x-/show_aktual.aspx?c=A010425_125409_ostr_kultura_inc)

¹⁰⁴ MOTÝL I.: *Od Neználka po Michala Davida*. Protimluv, ročník 1, č.1, [online] 22.2.2002, [cit. 1.4.2014]. Dostupné na [www: http://protimluv.net/protimluv/1/strana.php?cislo=34](http://protimluv.net/protimluv/1/strana.php?cislo=34)

¹⁰⁵ Ibid.

úměrnosti k jedinečnosti inscenace představuje asi práce v Aréně zatímní režisérův český vrchol."¹⁰⁶

Ruský režisér pokračoval ve spolupráci s Komorní scénou Aréna i v následujících letech, kdy v roce 2005 nastudoval hororové zpracování Gogolovy povídky Vij. Dějištěm hry s názvem *Panočka*, neboli česky panská dcerka, autorky Niny Sadur je východoslovanský venkov, kde o zdejší panské dcerce kolují děsivé zvěsti. Celým dějem prostupuje motiv tajemna, tmy a smrti. Hlavním poselstvím hry je však odkaz na lidovou slovesnost a na lidskou víru v existenci nadpozemských sil. Fedotov pojal inscenaci velice originálně, chtěl publikum přilákat do divadla na jiný žánr, a to se mu podle kritika D. Vlasakudise povedlo.¹⁰⁷ Vlasakudis ve své recenzi vyzdvihuje herecký výkon Michala Čapky, představitele hlavního hrdiny hry: „Michal Čapka uchopil svou roli opět výborně a dostal ze sebe maximum. Je k nevíře, kolik energie vkládá do svých postav, s jakou prosyceností a neskutečným zaujetím hraje. Takový je i jeho Choma Brut, při prvním výstupu pouhý cestovatel a jakýsi poutník, který se chtěl najíst; v závěru na smrt vyděšený člověk, marně bojující s něčím, čemu se dá snadno podlehnout."¹⁰⁸

V dubnu roku 2006 se v KSA uskutečnila premiéra ruské divadelní hry A. N. Ostrovského s názvem *Talenty a ctitelé*. Inscenaci režíroval umělecký šéf divadla I. Krejčí a text nově přeložil dramaturg T. Vůjtek, který k volbě vlastního překladu dodává: „Dnes mluvíme jinak, jazyk je mladší, navíc jsme hru zbavili ideových zatížení, které tam jsou.“¹⁰⁹ Hra, jejíž děj se týká hereckého prostředí a nelehkého života herců, byla na programu divadla do dubna následujícího roku.¹¹⁰

Důkazem nesporných kvalit divadla KSA byl rok 2007, spojený s mimořádným úspěchem další hry dramatika A. P. Čechova *Racek* v režii I. Krejčího. Na Cenu Thálie 2007 za mimořádný činoherní výkon byla nominována herečka Alena Sasínová-Polarczyk za roli Iriny Arkadinové. A Cenu Thálie pro činoherce do 33 let získal za roli

¹⁰⁶ KŘÍŽ J. P.: V Aréně bije na poplach Psi srdce. Právo, Ostrava, [online] 5.2.2003, [cit. 30.3.2014]. Dostupné na www: <http://www.novinky.cz/kultura/1995-v-arene-bije-na-poplach-psi-srdce.html>

¹⁰⁷ VLASAKUDIS D.: *Panočka-vynikající hororová balada Sergeje Fedotova*. Ostravablog.cz, [online] 22.2.2005, [cit. 2.4.2014]. Dostupné na www: <http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/panocka-vynikajici-hororova-balada-sergeje-fedotova/>

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ VLASAKUDIS D.: *Aréna připravila Ostrovského Talenty a ctitelé*. Server Ostravablog.cz, [online] 14.4.2006, [cit. 1.4.2014]. Dostupné na www: <http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/arena-pripravila-ostrovskeho-talenty-a-ctitele/>

¹¹⁰ Komorní scéna Aréna. *Repertoár + Archiv her: Talenty a ctitelé*, [online], Ostrava. Dostupné na www: <http://www.divadloarena.cz/repertoar/>

Trepleva herec Michal Čapka. Soubor uspěl i na Festivalu divadel Moravy a Slezska v Českém Těšíně, kde obdržel Hlavní cenu za nejlepší inscenaci. Podle současného dramatika KSA, Tomáše Vůjtky, právě tato inscenace stojí za dnešní podobou Komorní scény Aréna; „vytvořila se jakási poetika Arény, protože Čechov je autor, který nabízí velké herecké příležitosti, a jestliže jsme chtěli budovat herecké divadlo, tak Racek byla velká výzva," dodal T. Vůjtek.¹¹¹ To vše se Aréně vyplnilo. *Racek* sklízel nadšené ovace nejen ze strany publika, ale také divadelní kritiky.

Návrat Čechovova *Višňového sadu* na divadelní prkna KSA se uskutečnil v roce 2009. Režisér I. Krejčí vytvořil společně se scénografkou a kostymérkou M. Roszkopfovou v podstatě prázdnou scénu, která podtrhuje umělecký záměr tvůrčího týmu o dosažení čistě hereckého divadla. Jak píše L. Vrchovský ve své recenzi pro Moravskoslezský deník: „Herec, prostor, světlo, hudba, nic víc. To je čiré divadlo."¹¹² Krejčího pojetí Čechova přitahovalo do KSA diváky celé čtyři sezóny.

Ruská klasika nechyběla v repertoáru Arény ani v sezóně 2010/11. Byla jí satirická komedie *Tarelkinova smrt* A. V. Suchovo-Kobylyna v režii uměleckého šéfa I. Krejčího. Jde o poslední část dramatické trilogie, vzniklé na základě vlastních autorových zkušeností, která jako celek představuje tvrdou obžalobu zkorumpovaného a prohnílého byrokratického aparátu. Groteska s banální zápletkou, která je dovedena až do absurdních situací, nechává vyniknout opět skvělým hereckým výkonům, tentokrát stylizovanému herectví Josefa Kaluži v hlavní roli úředníka Tarelkina.¹¹³

Amigo, drama současného ruského spisovatele N. Koljady v režii I. Krejčího (premiéra v r. 2012) je hlubokou sondou do života ruské společnosti, která se vlivem změny poměrů na území bývalého SSSR ocitá v novém tisíciletí na prahu zoufalství, beznaděje, připravena o životní hodnoty se utápí v alkoholu. Podle divadelního kritika J. P. Kříže je „Amigo syrový příběh o dědictví třičtvrtěstoletí trvajících vlády sovětů, o nových traumatech společnosti, ve které je jen otázkou času, kdy se sociální nesmír mezi armádou zbídačovaných a vrstvou ještě nekulturnějších a bezohlednějších zbohatlíků než u nás promění v nové otřesy. Pokud se ovšem oba póly neuchlastají. To všechno do Arény uvedl jeden z nejlepších současných českých režisérů – Ivan

¹¹¹ VÚJTEK T., úryvek z rozhovoru s dramaturgem Komorní scény Aréna T. Vůjtkem. Ostrava, 19.3.2014.

¹¹² VRCHOVSKÝ L.: *Višňový sad v Aréně je velká událost*. Moravskoslezský deník, [online], 25.3.2009, [cit.2.4.2014]. Dostupné na [www: http://moravskoslezsky.denik.cz/kultura_region/20090325_recenze_visnovysad_ksa_komorni.html](http://moravskoslezsky.denik.cz/kultura_region/20090325_recenze_visnovysad_ksa_komorni.html)

¹¹³ HORÁK P.: *Nikde žádný lidi... Všude sami démoni*, Divadelní noviny, [online], 19.4.2011, [cit.2.4.2014]. Dostupné na [www: http://www.divadelni-noviny.cz/nikde-zadny-lidi-vsude-sami-demoni](http://www.divadelni-noviny.cz/nikde-zadny-lidi-vsude-sami-demoni)

Krejčí.¹¹⁴ *Amigo* byl nominován na Cenu Marka Ravenhilla za nejlepší českou divadelní inscenaci nového dramatického textu, avšak tuto nominaci proměnila jiná inscenace rovněž z Komorní scény Aréna. Byla jí hra *S nadějí, i bez ní* T. Vůjtky, dramatika KSA a básníka, který se ve své hře snaží reflektovat situaci druhé poloviny 20. století na našem území.¹¹⁵

V probíhající sezóně 2013/14 slaví Aréna úspěchy v rámci celé ČR hned se dvěma inscenacemi ruských tvůrců. Jedná se o Gogolovy *Hráče* režiséra I. Krejčího a *Ruskou zavařeninu* Ludmily Ulické. Na festivalu ostravských činoherních divadel OST-RA-VAR 2013 sklidila KSA za obě inscenace pozitivní reakce divadelní kritiky a hry se těší vysoké divácké návštěvnosti.¹¹⁶

Téma Gogolových *Hráčů* je aktuální i dnes. Hra, která bývá ve stínu slavnějších autorových dramát, ohromila v podání herců z Arény odbornou veřejnost na festivalu ostravských divadel (OST-RA-VAR 2013). V Gogolově jednoaktovce vystupují pouze mužské postavy a její děj se po celou dobu představení odehrává kolem symbolického karetního stolu. Je to hra o podvádění. Této všestranně povedené inscenaci dominují až neuvěřitelně přesvědčivé výkony herců/podvodníků. Diváky ohromí herectví Alberta Čuby v hlavní roli Ichareva, který „uhrane nejen svým dokonale propracovaným ztvárněním úlisného chování a nepokrytou touhou rozmnožit peníze nepoctivou cestou, ale i zdatnou technikou, s níž ovládá práci s kartami," takto vylíčila hercovy schopnosti P. Bergmannová v recenzi pro Divadelní noviny.¹¹⁷ J. P. Kříž, divadelní kritik deníku Právo o inscenaci napsal: „Aréna disponuje hereckým týmem, jakým se nemůže pochlubit žádné jiné české divadlo. To platí i o ženské části souboru, i když v Hráčích žádná jeho zástupkyně příležitost nemá. Jediným ženským jménem v té komedii je

¹¹⁴ KŘÍŽ J. P.: *Krásné lži se Nikolaji Koljadovi povolují*. Právo, [online], 12.12.2012, [cit.24.2.2014]. Dostupné na www: <http://www.novinky.cz/kultura/287534-krasne-lzi-se-nikolaji-koljadovi-povoluji.html>

¹¹⁵ Uhlář Břetislav. *Cenu Marka Ravenhilla získala ostravská Komorní scéna Aréna*, Moravskoslezský deník, [online], Ostrava, 2.5.2013, [cit.18.2.2014] Dostupné na www: http://moravskoslezsky.denik.cz/kultura_region/cenu-marka-ravenhilla-ziskala-ostravska-komorni-scena-arena-20130502.html

¹¹⁶ Vrchovský Ladislav. *V hodnocení kritiků vede Komorní scéna Aréna, účastníci festivalu Ost-ra-var nešetří superlativy*, Ostravan.cz, [online], Ostrava, 29.11.2013, [cit.18.2.2014]. Dostupné na www: <http://www.ostravan.cz/11301/v-hodnoceni-kritiku-vede-komorni-scena-arena-ucastnici-festivalu-ost-ra-var-nesetri-superlativy/>

¹¹⁷ BERGMANNOVÁ P.: *Dobře rozehraná ostravská partie*. Divadelní noviny, [online], 5.3.2013, [cit.1.4.2014]. Dostupné na www: <http://www.divadloarena.cz/media/58/dobre-rozehrana-ostravska-partie>

Adelaida Ivanovna – mistrovsky cinknutý balíček karet."¹¹⁸ Výborný výkon podal také Marek Cisovský v roli Utěšitele.

Druhým titulem je hra současné dramatičky Ludmily Ulické nesoucí název *Ruská zavařenina*, v režii hostujícího Ivana Rajmonta. Podle dramatika T. Vůjtky je *hra* moderní parafrází Višňového sadu, dobře napsaná komedie, v níž jsou reflektována čechovovská témata. Hra již získala Hlavní cenu za nejlepší inscenaci na Festivalu divadel Moravy a Slezska v Českém Těšíně, dostala se do úzké nominace na cenu Alfréda Radoka za Inscenaci roku 2013. Aréna s *Ruskou zavařeninou* uspěla také v anketě Divadelních novin Inscenace roku jako historicky první mimopražské divadlo. Kritik Milan Líčka o *Ruské zavařenině* napsal: „To podstatné, co Ulickou s Čechovem spojuje, je zachycení ruské reality v převratných obdobích. Čechov citlivě zaznamenal tehdejší úpadek šlechtického Ruska a v jeho dílech cítíme soucit s postavami, které jen tak přežívají a pro něž se vžilo označení „zbyteční lidé“. Postavy v *Ruské zavařenině* nenacházejí uplatnění v nové realitě, většina jich to ani nehledá. Ulická ke svým postavám projevuje méně soucitu a víc sarkasmu, zdůrazňuje trapnost a směšnost situací, v nichž se ocitají."¹¹⁹ Ve svém zamyšlení pro zpravodaj reflektující dění z festivalu OST-RA-VAR, shrnul umělecký šéf Arény Ivan Krejčí sezónu 2012/13 slovy: „vrcholem minulé sezóny byla česká premiéra *Ruské zavařeniny* Ludmily Ulické, kde se muži sešli se ženami, aby ve vzácné souhře řekli něco o světě, který zaniká. Inscenace je určitým završením našeho směřování k výraznému hereckému divadlu..."¹²⁰

Ruská zavařenina je bezesporu významné dílo, které se díky skvělému zpracování v Komorní scéně Aréna dostalo do povědomí široké veřejnosti. Protože bychom chtěli čtenáři přiblížit proces úpravy dramatického textu pro potřeby inscenace v divadle, zařadili jsme do příloh tři podoby textu *Ruské zavařeniny*: úryvek z originálu L. Ulické, z překladu N. Krejčové a z finální podoby scénáře.¹²¹

Od 8. března 2014 se Komorní scéna Aréna pyšní titulem **Divadlo roku 2013**, který byl předán do rukou ředitelky Renáty Huserové na slavnostním udílení Cen Alfréda

¹¹⁸ KRÍŽ J. P.: *Hráči-Dávno již uplynulý, ale náš příběh*. Právo, [online], 27.3.2013, [cit.1.4.2014].

Dostupné na [www: http://www.divadloarena.cz/media/60/hraci-davno-jiz-uplynuly-ale-nas-pribeh](http://www.divadloarena.cz/media/60/hraci-davno-jiz-uplynuly-ale-nas-pribeh)

¹¹⁹ LÍČKA M.: *Trpká Ruská zavařenina*. Ostravablog.cz, [online] 20.6.2013, [cit. 1.4.2014]. Dostupné na [www: http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/trpka-ruska-zavarenina/](http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/trpka-ruska-zavarenina/)

¹²⁰ KREJČÍ I.: *Byl to dobrý rok. Zamyšlení Ivana Krejčího*. Ost-ra-var: zpravodaj č.1, [online], Ostrava, 27.11.2013. Dostupné na [www: http://www.ndm.cz/cz/stranka/173-ostravar2013.html](http://www.ndm.cz/cz/stranka/173-ostravar2013.html)

¹²¹ viz příloha č. 2, 3.

Radoka v pražském Studiu Hrdinů. Aréna je prvním divadlem z Moravy, které tuto cenu získalo.

4.3.3 *Hostování Komorní scény Aréna v Rusku*

Režisér Sergej Fedotov spolupracoval s ostravskými divadly během let 2003-2005. Na jevišti KSA nastudoval jako svůj druhý titul hru autorky Niny Sadur *Panočka* (v repertoáru 2005-2008), volně vzniklou na motivy povídky *Vij N. V. Gogola*. Po návratu do rodného města Perm, kde Fedotov v roce 1988 založil Divadlo U mostu, pozval herce, kteří ztvárnili postavy ze hry *Panočka*, aby se zúčastnili oslav 20. výročí založení tohoto divadla. Šest herců KSA se tedy 3. října roku 2008 vydalo na třídenní zájezd do Ruska, kde odehráli tři představení ruské hry *Panočka*. Z iniciativy Sergeje Fedotova vznikl ojedinělý projekt, kdy herci KSA odehráli kromě dvou představení v češtině také jedno společně s herci Permského divadla. Polovina herců tedy mluvila během představení rusky a herci z Arény hráli česky. Divákovi se tak naskytla nevídaná podívaná na vzájemnou interakci herců, kteří během představení podali skvělé výkony.¹²²

¹²² Během hostování Komorní scény Aréna v Rusku natočil jeden z ostravských herců - Michal Čapka - dokumentární video, které je volně přístupné na serveru youtube.com s názvem *Aréna v Rusku* (část 1-6).

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme se zabývali inscenacemi ruských divadelních her, které se během let 1909-2014 objevovaly v repertoáru činoherních divadel města Ostravy. Cílem práce bylo názorně ukázat pronikání ruské dramatické tvorby na ostravskou scénu v daném období a její význam pro ostravský divadelní svět. Toho jsme dosáhli pomocí analýzy historického vývoje divadelnictví v Ostravě.

V dějinném vývoji divadelní tvorba vždy korespondovala se společenskou a politickou situací dané doby. Prostřednictvím inscenování ruských divadelních her, lépe řečeno četností jejich výskytu v jednotlivých historických obdobích nebo uváděním děl specifických ruských autorů, lze sledovat mimo jiné také sledovat vliv historických a společensko-politických faktorů na kulturní a společenský život obyvatel Ostravy, resp. celé České republiky. V naší práci popisujeme etapu od počátku dvacátého století až po současnost. Proto jsou v práci zachyceny významné mezníky ostravského divadelního života tohoto období ve vztahu k inscenování ruských her.

Práce také poskytuje obraz současné činoherní scény v Ostravě, kterou dnes tvoří Národní divadlo moravskoslezské, Divadelní společnost Petra Bezruče a Komorní scéna Aréna. Uvádíme výčet a popis jednotlivých ruských her, které se v letech 1989-2014 objevily v repertoáru divadel, a jejich prostřednictvím prezentujeme vztah dnešního ostravského divadla k ruské dramatické tvorbě.

Na základě shromážděných informací jsme dospěli k těmto závěrům: Zhruba od roku 1925 se ze strany diváků začal zvedat zájem o ruské drama, proto začaly být hry ruských autorů do repertoáru ostravských divadel zařazovány častěji. Během let 1909-1989 byla ruská tvorba nejčastěji prezentována díly klasiků, jako byli L. N. Tolstoj, A. N. Ostrovskij, A. P. Čechov či F. M. Dostojevskij. Avšak nejčastěji byl v repertoáru svými dramaty zastoupen sovětský autor Maxim Gorkij. To bylo způsobeno změnou politických poměrů na našem území v roce 1948, kdy se Československá republika ocitla pod vlivem SSSR a divadla se stala nástrojem šíření komunistické ideologie. V letech 1948-1989 byly proto kromě děl Gorkého ve velké míře uváděny hry dalších sovětských autorů, jako byl V. Katajev, K. Simonov, A. N. Arbušov, L. Leonov či V. Majakovskij.

Po revolučním roce 1989 až do začátku nového tisíciletí mělo premiéru pouze několik ruských titulů a jednalo se výhradně o ruskou klasiku. Důvodem bylo uvolnění

divadelní cenzury po pádu komunistického režimu, kdy ostravští divadelníci sahali především po západních dramatech, které do té doby nemohli příliš uvádět.

V dnešní době představují hry ruských dramatiků nedílnou součást repertoáru ostravských divadel. Během let 1990-2014 bylo inscenováno již třicet titulů ruské provenience, z nichž sedm je aktuálně na programu ostravských činoherních divadel a těší se divácké popularitě. Nejvíce inscenací ruských her uvedlo v tomto období Národní divadlo moravskoslezské a Komorní scéna Aréna. Avšak Komorní scéna Aréna nasazuje vůči ostatním ostravským divadlům ruská dramata do svého programu s největší pravidelností. Od roku 2001 neuplynula jediná sezóna, v níž by chyběl zástupce ruské dramatické tvorby.

V současné době je nejčastěji hraným ruským autorem na ostravské scéně A. P. Čechov. Díky inscenování jeho her se ostravská divadla v posledních deseti letech významně zapsala do kontextu českého divadelnictví a současně se vždy jednalo o nejnavštěvovanější hry.

Zajímavou skutečností je pak zjištění, že se na ostravské scéně od roku 2005 objevuje tvorba současných ruských dramatiků, jako O. Muchinové, N. Koljady či L. Ulické.

Posledním tématem, kterému jsme se v práci věnovali, bylo překládání dramatických děl, především seznámení s osobnostmi, jejichž překlady využívala ostravská divadla v letech 1909-2014. V této souvislosti jsme zjistili, že nejčastěji se používaly překlady Leoše Suchařípy, které jsou i v současné době považovány za jedny z nejlepších překladů ruské dramatické tvorby u nás a jsou stále aktuální.

РЕЗЮМЕ

Темой данной бакалаврской работы является драматическая сцена города Острава. Цель работы - описать внедрение русского драматического творчества на эту сцену, показать влияние русской драмы на театральную сферу и общественно-политическую ситуацию в Остраве с 1909 года по настоящее время, то есть по 2014 год. Работа сосредоточена на описании инсценировок русских драматических произведений, которые за данное время появились в репертуарах остравских театров. Далее мы ознакомим читателя с российскими авторами самых исполняемых в остравских театрах пьес. Кроме того, в работе обращается внимание на наиболее значимых чешских переводчиков, которые переводили или переводят с русского на чешский, и работами которых пользовались остравские театры в течение последних более ста лет.

Мотивацией выбора темы, касающейся театральной жизни в Остраве по отношению к русской драме, является прежде всего факт, что данным феноменом в общем никто до сих пор не занимался. Конечно, есть работы, занимающиеся историей театрального искусства в Остраве или темой остравских театров, по сути они не специализируются конкретно на пьесах российских авторов, ни на их связи с культурной средой Остравы, либо с общественно-политической ситуацией прошлых ста лет.

Данная работа состоит из введения, четырех глав, заключения, списка использованной литературы и приложения.

В первой главе рассматривается самое начало существования театральной жизни в городе Острава: описывается общественно-политическая ситуация, на территории Моравско-Силезского края до 1909 года, считающегося датой основания первого в Остраве постоянного городского театра. Первая глава своим содержанием охватывает промежуток времени с конца 19-го века по 1939 г., то есть по начало Второй мировой войны.

Перед тем, как в Остраве построили городской театр, на территории города существовали две самостоятельные театральные труппы: чешская и немецкая. Чешская труппа действовала в недавно построенном здании «Национального дома» в центре Остравы, а немецкая - в так называемом «Немецком доме». Когда в 1909 г. городские органы построили совсем новое театральное здание, которое

должно было исполнять функцию репрезентативной сцены остравского театра, то городские чиновники решили предоставить помещения данного театра только немецкой труппе, так как в то время Острава находилась под сильным влиянием немецкой части населения, которая составляла почти большинство остравской интеллигенции того времени. Уже перед началом Первой мировой войны в Острове действовали четыре вида театрального искусства: опера, оперетта, драма и балет.

Вторая глава посвящена главным образом внедрению русского драматического творчества на остравскую театральную сцену. Этот процесс наглядно показан в историческом развитии остравской театральной сцены с 1909 г. по 2014 г. Данная глава делится на три подглавы.

В первой подглаве мы обращаем внимание на первые пьесы русского происхождения, которые появились в театрах города Острава. Самой первой была поставленная в 1909 г. в Городском театре пьеса «Дядя Ваня», Антона Павловича Чехова. Еще в десятилетия 20-го века были зрителям представлены постановки пьес Льва Николаевича Толстого. Речь идет об его драме: «Власть тьмы» в 1910 г., а также театральных постановках по романам «Воскресение» в 1911 г. и «Анна Каренина» в 1918 г. В 1913 году состоялась премьера комедии в пяти действиях русского писателя Николая Васильевича Гоголя - «Ревизор». 1919 г. представлял для чешской театральной сцены важные изменения: чешская труппа из Национального дома переехала в здание Городского театра, которое с того времени получило название «Национальный Моравско-Силезский театр».

Ярким событием 20-х годов стала постановка режиссера К. Прокса - «Вишневый сад» А. П. Чехова (1925 г.). С начала 30-х годов в театрах начали ставить пьесы современных советских авторов того времени, таких как, например, Василия Васильевича Шкваркина и его пьесу «Чужой ребенок» (1935 г.), пьесу Валентина Петровича Катаева - «Квадратура круга» (1931 г.) и «Дорога цветов» (1936 г.) и другие. Также часто включали в программу произведения Максима Горького, например, «Мещане» (1910 г.), «Егор Булычов и другие» (1936 г.), «Васса Железнова» (1937 г.).

Вторая подглава рассматривает промежуток времени с конца Второй мировой войны по 1989 г. В течение этого года в Чехословацкой Социалистической Республике прошли многочисленные уличные протесты,

в результате чего произошло бескровное свержение коммунистического режима. Этот процесс потом получил название «Бархатная революция». Однако, в 1945 году, после освобождения Чехословацкой Республики советскими войсками, время социализма только начиналось. Помимо классических русских авторов, какими были Антон Павлович Чехов, Федор Михайлович Достоевский или Александр Николаевич Островский, в репертуарах все больше пробивались пьесы таких советских драматургов, как, например, Леонида Максимовича Леонова, Максима Горького, Алексея Николаевича Арбузова и других. С 40-х до 90-х годов самым исполняемым в остравских театрах автором был Максим Горький. Его пьесы - «На дне», «Дети солнца», «Дачники», «Сомов и другие», «Егор Булычов и другие» и «Васса Железнова» - ставились по семь раз. Очень популярными стали также пьесы Островского: «Правда хорошо, а счастье лучше», «Лес», «Гроза», «Волки и овцы», и другие, которые также были поставлены семь раз.

Третья подглава рассматривает развитие остравской сцены с 1989 г. по настоящее время. До 2014 г. в программу театров было включено уже 28 русских пьес. Большею частью это были произведения русской классики, чаще всего речь идет о пьесах Антона Павловича Чехова. Зрителям было из его богатого творчества представлено 7 произведений: «Медведь», «Чайка», «Дядя Ваня», «Три сестры», «Иванов» и «Вишневый сад». В последние десять лет в остравских театрах начинают появляться также постановки современной русской драмы. С этой тенденцией связаны такие имена российских современных драматургов, как Нина Садур, Оля Мухина, Николай Коляда, Людмила Улицкая.

Третья глава полностью посвящена переводам русских драматических произведений на чешский язык, точнее чешским переводчикам, которые в течение периода с 1909 г. до 2014 г. переводили русскую драму. Все эти личности внесли значительный вклад в чешскую театральную сферу, но если назвать одного из самых выдающихся переводчиков, то это, безусловно, Леош Сухаржипа, переводами которого остравские театры пользуются уже с 70-х лет, и даже в настоящее время они являются достаточно актуальными. Прежде всего, его переводы русских классиков, в том числе пьес Чехова, почти не разучивают в ином, чем его, варианте.

В четвертой главе речь идет о театрах, находящихся в городе Острава. Современная остравская сцена состоит из четырех профессиональных театров,

расположенных недалеко друг от друга в центре города: это Национальный Моравско-Силезский театр, Театр им. Петра Безруча, Камерная сцена «Арена» и Кукольный театр.

Как уже было сказано раньше, Национальный Моравско-Силезский театр - старейший театр в Остраве, построенный в 1909 г. Он является главной сценой Остравы, и посещение этого театра до сих пор воспринимается как культурное событие. Национальный Моравско-Силезский театр располагает двумя сценами - это Театр Антонина Дворжака, в качестве центрального зала, и Театр Иржи Мырона (бывший Национальный дом), где преобладают спектакли драматического жанра. За последние пятнадцать лет русское драматическое творчество было в данном театре, большей частью, представлено инсценировками произведений А. П. Чехова.

Другим видом театра можно считать Театр им. Петра Безруча, так как его деятельность уже с тех пор, когда театр был основан в 1945 г., ориентировалась именно на детского зрителя. Следовательно, главной составной частью репертуара Театра им. Петра Безруча были пьесы для детей. Театр возник на основе любительской труппы. Вскоре они начали ставить также спектакли для взрослой публики. Самыми успешными постановками театра являются следующие: «Идиот» Федора Михайловича Достоевского (приглашенный режиссер Сергей Федотов, 2003 г.), «Евгений Онегин» Александра Сергеевича Пушкина (режиссер Ян Микулашек, премьера в 2007 г., последнее представление 9 апреля 2014 г.), и «Ревизор» Николая Васильевича Гоголя (режиссер М. Франтишак, премьера в 2013 г.).

Альтернативой официальному театру, каковым является Национальный Моравско-Силезский театр, можно считать театр Камерная сцена «Арена», основанный в 1991 г. Театр формировался с помощью студентов средних и высших учебных заведений. Даже сегодня студенты представляют подавляющее большинство публики. «Арену» прославили в первую очередь инсценировки произведений российских авторов. В число самых значительных в истории театра спектаклей входят следующие пьесы: «Вышневы сад» (А. П. Чехов, приглашённый режиссер Оксана Милешкина-Смилкова, 1996 г.), «Собачьё сердце» - повесть Михаила Афанасьевича Булгакова (приглашённый режиссер Сергей Федотов, 2003 г.), «Чайка» - пьеса в четырех действиях Антона Павловича Чехова

(режиссер Иван Крейчи, 2007 г.). Сегодня Камерная сцена «Арена» празднует успехи с двумя русскими пьесами - «Игроки» Н. В. Гоголя и «Русское варенье» автора Людмилы Улицкой.

В заключении подведены итоги работы. Были выполнены цели, поставленные в начале работы. Было дано детальное описание остравской драматической сцены в контексте русских пьес, и показано значение русской драмы для исторического развития театральной жизни в городе Острава.

BIBLIOGRAFIE

KNIŽNÍ ZDROJE

1. BIRGUS V. et. al.: *Almanach Národního divadla moravskoslezského 1919-2009*. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské 2009.
2. BOTURA M. et. al.: *Slovník ruských spisovatelů. Od počátků ruské literatury do roku 1917*. (2. vyd.) Praha: Lidové nakladatelství 1977.
3. GLOMBÍČKOVÁ Š.: *Ostravská divadla, aneb, Umění Thalie v černém městě*. Ostrava: Repronis 2009.
4. HYVNAR J.: *Idea geneze v české divadelní historiografii*. In: ŠTEFANIDES J. et. al.: *O divadle 2008 : příspěvky pronesené na teatrologických konferencích v Uměleckém centru Univerzity Palackého v Olomouci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2008.
5. Kolektiv autorů: *Divadlo Petra Bezruče 1945-1970*. Ostrava, 1970.
6. MORÁVKOVÁ A.: *Překlad dramatu*. In: *Český překlad 1945 - 2003: sborník příspěvků ze symposia, které se konalo v Ústavu translatologie FF UK v rámci výzkumného záměru Srovnávací poetika v multikulturním světě v Praze 11. září 2003*. Edited by Milan Hrala. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2005.
7. PEKÁREK J. et. al.: *Divadlo Jiřího Myrona*. Opava: Okresní stavební podnik v Opavě 1986.
8. POVEJŠIL J.: *Dramatický text a jeho překlad*. In: KUFNEROVÁ Z. et. al.: *Překládání a čeština*. Jinočany: H & H 2003.
9. SÝKOROVÁ-ČÁPOVÁ E., WEIMANN M.: *60 let Státního divadla v Ostravě*. Ostrava, 1980.
10. ŠKODA J.: *O ostravské činohře ve třicátých letech*. In: Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města. Ostrava: Profil 1977, část 9., s. 277-306.
11. ŠTEFANIDES J.: *České divadlo v Moravské Ostravě 1908-1919*. Olomouc: Univerzita Palackého 2000.
12. ŠTEFANIDES J.: *Činnost kulturních a kulturně osvětových institucí a zařízení v Ostravě po roce 1945*. In: JIŘÍK K.: *Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Ostrava, Profil 1985, část 13., s. 467-478.
13. ŠTĚRBOVÁ A.: *O současném činoherním divadle*. Ostrava: Profil 1990.
14. VÁCLAVÍK L.: *Národní divadlo moravskoslezské Ostrava. Od historie k současnosti*. Ostrava, 1997.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- netištěné diplomové práce:

1. PLÍHAL J.: *Dvakrát Ostrava, dvakrát Čechovův Racek: Analýza a komparace inscenací Národního divadla moravskoslezského a Komorní scény Aréna*. [netištěná diplomová práce]. Olomouc 2008. Dostupné na [www: http://theses.cz/id/mk40j7/47210-898804463.pdf](http://theses.cz/id/mk40j7/47210-898804463.pdf)
2. ZELINSKÁ J. *Marketing a propagace Divadla Petra Bezruče*. [netištěná diplomová práce]. Fakulta multimediálních komunikací UTB, Ústav marketingových komunikací. Zlín 2010. Dostupné na [www: https://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/12231/zelinsk%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1](https://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/12231/zelinsk%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1)

- ostatní:

3. Divadlo.cz - Informační portál českého divadla. Databáze Divadelního ústavu, [online], Praha. Dostupné na [www: http://vis.idu.cz/Productions.aspx](http://vis.idu.cz/Productions.aspx)
4. Festival divadel Moravy a Slezska - 2011. Dostupné na [www: http://www.tdivadlo.cz/index_cz.php?body=festival&kat=3&id_festival=1381316094](http://www.tdivadlo.cz/index_cz.php?body=festival&kat=3&id_festival=1381316094)
5. *Historie Staré Arény*, Stará Aréna. [online], Ostrava, [cit.12.2.2014]. Dostupné na [www: http://www.staraarena.cz/o-stare-arene/historie-stare-areny](http://www.staraarena.cz/o-stare-arene/historie-stare-areny)
6. Informační server městské části Prahy 6. Dostupné na [www: http://www.praha6.cz/mahler.html](http://www.praha6.cz/mahler.html)
7. Informační systém Masarykovy univerzity: Archiv závěrečných prací - Naděžda Krejčová. Dostupné na [www: http://is.muni.cz/th/362680/ff_m/](http://is.muni.cz/th/362680/ff_m/)
8. KREJČÍ I.: *Byl to dobrý rok. Zamyšlení Ivana Krejčího*. OST-RA-VAR: zpravodaj č.1, [online], Ostrava, 27.11.2013. s. 6. Dostupné na [www: http://www.ndm.cz/cz/stranka/173-ostravar2013.html](http://www.ndm.cz/cz/stranka/173-ostravar2013.html)
9. Obec překladatelů. Dostupné na [www: http://www.obecprekladatelu.cz/_ftp/DUP/M/MoravkovaAlena.htm](http://www.obecprekladatelu.cz/_ftp/DUP/M/MoravkovaAlena.htm)
10. Oficiální webové stránky Divadla Petra Bezruče: <http://www.bezrucic.cz/>
11. Oficiální webové stránky Komorní scény Aréna: <http://www.divadloarena.cz/>
12. Oficiální webové stránky Národního divadla moravskoslezského: <http://www.ndm.cz/cz/>
13. Ostrava. *Historie města, Město uhlí a oceli*. Dostupné na [www: http://www.ostrava.cz/cs/o-meste/historie-mesta](http://www.ostrava.cz/cs/o-meste/historie-mesta)
14. Sdružení knihoven ČR, slovník českých knihovníků. Dostupné na [www: http://sck.sdruk.cz/record?id=151](http://sck.sdruk.cz/record?id=151)

15. Uhlář Břetislav. *Cenu Marka Ravenhilla získala ostravská Komorní scéna Aréna*, Moravskoslezský deník, [online], Ostrava, 2.5.2013, Dostupné na [www: http://moravskoslezsky.denik.cz/kultura_region/cenu-marka-ravenhilla-ziskala-ostravska-komorni-scena-arena-20130502.html](http://moravskoslezsky.denik.cz/kultura_region/cenu-marka-ravenhilla-ziskala-ostravska-komorni-scena-arena-20130502.html)
16. VODIČKA L.: *České drama 1969 - 1989 (I.)- Souvislosti divadelního života*. [online] Divadlo.cz, 29.11.2006. Dostupné na [www: http://host.divadlo.cz/art/clanek.asp?id=10238](http://host.divadlo.cz/art/clanek.asp?id=10238)
17. Улицкая Людмила: Русское варенье. Dostupné na [www: http://www.e-reading.ws/book.php?book=69139](http://www.e-reading.ws/book.php?book=69139)

RECENZE

1. BERGMANNOVÁ P.: *Dobře rozehraná ostravská partie*. Divadelní noviny, [online], 5.3.2013. Dostupné na [www: http://www.divadloarena.cz/media/58/dobre-rozehrana-ostravska-partie](http://www.divadloarena.cz/media/58/dobre-rozehrana-ostravska-partie)
2. BOHUTÍNSKÁ J.: *Moliere-rozpačitá tragédie umělce*. A2 kulturní čtrnáctideník, č.1/07 - Charta 77. [online] 3.1.2007. Dostupné na [www: http://www.advojka.cz/archiv/2007/1/molire-rozpacita-tragedie-umelce](http://www.advojka.cz/archiv/2007/1/molire-rozpacita-tragedie-umelce)
3. DAVID K.: *Kterak Ivanov sestřelil racka ve višňovém sadě*. Server i-divadlo.cz. 27.4.2012, [online]. Dostupné na [www: http://www.i-divadlo.cz/blogy/davidk/kterak-ivanov-sestrelil-racka-ve-visnovem-sade](http://www.i-divadlo.cz/blogy/davidk/kterak-ivanov-sestrelil-racka-ve-visnovem-sade)
4. HONUS A.: *Divadlo Petra Bezruče chystá protikorupční grotesku Revizor*. Právo, [online] 17.5.201. Dostupné na [www: http://www.novinky.cz/kultura/302183-divadlo-petra-bezruce-chysta-protikorupcni-grotesku-revizor.html](http://www.novinky.cz/kultura/302183-divadlo-petra-bezruce-chysta-protikorupcni-grotesku-revizor.html)
5. HORÁK P.: *Nikde žádný lidi... Všude samí démoni*, Divadelní noviny, [online], 19.4.2011. Dostupné na [www: http://www.divadelni-noviny.cz/nikde-zadny-lidi-vsude-sami-demoni](http://www.divadelni-noviny.cz/nikde-zadny-lidi-vsude-sami-demoni)
6. HRONEK P., úryvek z recenze publikované na stránkách www.tiscali.cz, 28.1.2008. Dostupné na oficiálních stránkách Divadla Petra Bezruče: http://www.bezrucy.cz/hra/evzen-onegin/#5_recenze
7. HRONEK P.: *Prožitá hloubka nejčistšího z citů*. Text vyšel v Literárních novinách 2007-45, [online], 15. června 2010. Dostupné na [www: http://patrikhronek.blog.cz/1006/prozita-hloubka-nejcistsiho-z-citu](http://patrikhronek.blog.cz/1006/prozita-hloubka-nejcistsiho-z-citu)
8. JIROUŠEK M.: *Oxana Smilková nabízí silný zážitek*. MF DNES, [online] 25.4.2001. Dostupné na [www: http://kultura.idnes.cz/oxana-smilkova-nabizi-silny-zazitek-d7x-/show_aktual.aspx?c=A010425_125409_ostr_kultura_inc](http://kultura.idnes.cz/oxana-smilkova-nabizi-silny-zazitek-d7x-/show_aktual.aspx?c=A010425_125409_ostr_kultura_inc)

9. JIROUŠEK M.: *Překvapivý, strhující Strýček Váňa u Bezručů: Výbušná autorská jízda s mistrovským herectvím*. Ostravan.cz, 14.12.2013. Dostupné na www: <http://www.ostravan.cz/11687/prekvapivy-strhujici-strycek-vana-u-bezrucu-vybusna-autorska-jizda-s-mistrovskym-herectvim/>
10. KOČIČKOVÁ K.: Ceny Radoka: Ostravský triumf . iDNES.cz-Kultura. , [online] 20. března 2004, , [cit. 1.4.2014]. Dostupné na www: http://kultura.idnes.cz/ceny-radoka-ostravsky-triumf-djy-/divadlo.aspx?c=A040319_220844_divadlo_lja
11. KŘÍŽ J. P.: *Festival skončil, nejlepší hra: Moskva – Petušky*. Právo, 15.11.2011. [online]. Dostupné na www: <http://www.mdol.cz/moravske-divadlo/prectetes/napsalionas/festival-skoncil-nejlepsi-hra-moskva-petusky/?s=detail>
12. KŘÍŽ J. P.: *Hráči-Dávno již uplynulý, ale náš příběh*. Právo, [online], 27.3.2013. Dostupné na www: <http://www.divadloarena.cz/media/60/hraci-davno-jiz-uplynuly-ale-nas-pribeh>
13. KŘÍŽ J. P.: *Ivanov: nakonec odběhne stranou a zastřelí se*. Právo. 7. června 2012, s. 11. [online]. Dostupné na www: http://www.ndm.cz/userfiles/archiv_priloh/clanky/clanky-z-novin/2011-2012/ivanov-odbegne-1339063253.pdf
14. KŘÍŽ J. P.: *Krásné lži se Nikolaji Koljadovi povolují*. Právo, [online], 12.12.2012. Dostupné na www: <http://www.novinky.cz/kultura/287534-krasne-lzi-se-nikolaji-koljadovi-povoluji.html>
15. KŘÍŽ J. P.: *Olja Muchinová tančí, tlachá, popíjí, miluje*. [online] Recenze z deníku Právo, 19.2.2009, dostupná na oficiálních webových stránkách Divadla Petra Bezruče: <http://www.bezrucy.cz/hra/tana-tana/>
16. KŘÍŽ J. P.: *Posedlost podle Sergeje Fedotova*. Právo, [online], Ostrava 11.12.2003. Dostupné na www: <http://www.novinky.cz/kultura/21637-posedlost-podle-sergeje-fedotova.html>
17. KŘÍŽ J. P.: *V Aréně bije na poplach Psi srdce*. Právo, Ostrava, [online] 5.2.2003. Dostupné na www: <http://www.novinky.cz/kultura/1995-v-arene-bije-na-poplach-psi-srdce.html>
18. LAZORČÁKOVÁ T., ŠTEFANIDES J, ROUBAL J.: *Ostravské divadlo: fenomén industriální aglomerace*. (Česká verze textu z magazínu Czech theatre č. 20), rok 2001, s. 3.
19. LÍČKA M.: *Trpká Ruská zavařenina*. Ostravablog.cz, [online] 20.6.2013. Dostupné na www: <http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/trpka-ruska-zavarenina/>
20. MACHÁČEK M.: *Recenze: NDM-Ivanov (Ivanoff)*. In: OST-RA-VAR: zpravodaj č. 3. 30.11.2012. s. 12.

21. MIKULOVÁ I.: *Muší láska chycená na mucholapce*. [online] Recenze z www.rozrazilonline.cz, 26.2.2009, dostupná na oficiálních webových stránkách Divadla Petra Bezruče: <http://www.bezrucic.cz/hra/tana-tana/>
22. MOTÝL I.: *Od Neználka po Michala Davida. Protimluv*, ročník 1, č.1, [online] 22.2.2002. Dostupné na www: <http://protimluv.net/protimluv/1/strana.php?cislo=34>
23. PAVLUNOVÁ M.: *Šest postav hledá lásku*. OST-RA-VAR: zpravodaj č. 2, [online], Ostrava, 26.2.2009. Dostupné na www: <http://www.bezrucic.cz/hra/tana-tana/>
24. STRAKOŠ M.: *Historie divadla Komorní scéna Aréna*, Divadelní architektura, [online], Ostrava,. Dostupné na www: <http://www.theatre-architecture.eu/cs/db.html?theatreId=25>
25. ŠVEJDA M.: *O zbytečnosti převrácených židlí*. Nadivadlo, [online] 5.2.2014. Dostupné na www: <http://nadivadlo.blogspot.cz/2014/02/svejda-strycek-vana-divadlo-petra.html>
26. VLASAKUDIS D.: *Moderní Čechov v Divadle Petra Bezruče*. Ostravablog.cz, , [online] 27. 5. 2006. Dostupné na www: <http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/moderni-cechov-v-divadle-petra-bezruce/>
27. VLASAKUDIS D.: *Panočka-vynikající hororová balada Sergeje Fedotova*. Ostravablog.cz, [online] 22.2.2005. Dostupné na www: <http://ostravablog.cz/kultura/divadlo/panocka-vynikajici-hororova-balada-sergeje-fedotova/>
28. VRCHOVSKÝ L, PETÁKOVÁ H.: *Ostravské inscenaci Čechovova Strýčka Váni nelze upřít originalitu*. ČRo Vltava-Mozaika. [online], 28.1.2014. Dostupné na www: http://www.rozhlas.cz/mozaika/divadlo/_zprava/ostravske-inscenaci-cechovova-strycka-vani-nelze-uprit-originalitu--1309208
29. VRCHOVSKÝ L.: *Ruská zavařenina přináší nevolnost v duši*. ČRo Vltava: Mozaika. . [online] 17.6.2013. Dostupné na www: http://www.rozhlas.cz/mozaika/divadlo/_zprava/ruska-zavarenina-prinasi-nevolnost-v-dusi-recenze--1225165
30. VRCHOVSKÝ L.: *Ruská zavařenina přináší nevolnost v duši*. ČRo Vltava: Mozaika. [online] 17.6.2013. Dostupné na www: http://www.rozhlas.cz/mozaika/divadlo/_zprava/ruska-zavarenina-prinasi-nevolnost-v-dusi-recenze--1225165
31. VRCHOVSKÝ L.: *Višňový sad v Aréně je velká událost*. Moravskoslezský deník, [online], 25.3.2009. Dostupné na www: http://moravskoslezsky.denik.cz/kultura_region/20090325_recenze_visnovysad_ksa_komorni.html

32. VRCHOVSKÝ L.: *V hodnocení kritiků vede Komorní scéna Aréna, účastníci festivalu Ost-ra-var nešetří superlativy*, Ostravan.cz, [online], Ostrava, 29.11.2013, Dostupné na www: <http://www.ostravan.cz/11301/v-hodnoceni-kritiku-vede-komorni-scena-arena-ucastnici-festivalu-ost-ra-var-nesetri-superlativy/>
33. VYKOUPILOVÁ L.: *Leoš Suchařípa, dramaturg, překladatel a herec*. Český rozhlas Brno: Ecce homo. [online] 16.2.2012. Dostupné na www: http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/ecce-homo-leos-sucharipa-dramaturg-prekladatel-a-herc--1019567
34. МАНУКЯН Ю.: Нина Садур: Я в жизни не видела такой чудовищной пошлятины. Бивни, №65., лето 2011, стр.11. Dostupné na www: <http://artkavun.kherson.ua/nina-sadur-ya-v-zhizni-ne-videla-takoy-chudovischnoy-poshlyatinyi.htm>

JINÉ ZDROJE

- ◆ Ústní konzultace s dramaturgem Komorní scény Aréna Tomášem Vůjtkem ze dne 19.3.2014.
- ◆ Úryvky z překladu hry Ludmily Ulické *Ruská zavařenina* (překlad Naděžda Krejčová, 2003)¹²³
- ◆ Úprava textu hry Ludmily Ulické pro inscenaci Ivana Rajmonta v divadle Aréna (Kateřina Šavlíková)¹²⁴

¹²³ Materiál byl poskytnut Komorní scénou Aréna spolu s povolením k publikování jeho obsahu v této bakalářské práci.

¹²⁴ Materiál byl poskytnut Komorní scénou Aréna spolu s povolením k publikování jeho obsahu v této bakalářské práci.

PŘÍLOHY

1. Fotografie z inscenací ruských divadelních her na jevištích ostravských divadel
2. Úryvek z překladu hry Ludmily Ulické - Ruská zavařenina, překlad N. Krejčová (2003)
3. Úryvek z prvního dějství hry Ludmily Ulické - Ruská zavařenina v porovnání s překladem N. Krejčové (2003) a následnou úpravou textu pro inscenaci Ivana Rajmonta v divadle Aréna (K. Šavlíková)

Příloha 1

❖ Fotografie z inscenací ruských divadelních her na jevištích ostravských divadel

◆ Národní divadlo moravskoslezské

- *Moskva-Petušky* (V. V. Jerofejev; režie T. Jirman, 2011)¹²⁵

Tomáš Jirman, Renáta Klemensová

Jan Fišar, Petr Houska

¹²⁵ Zdroj: Oficiální webové stránky Národního divadla moravskoslezského, foto: Radovan Šťastný

◆ **Divadlo Petra Bezruče**

- *Idiot* (F. M. Dostojevskij; režie S. Fedotov, 2003)¹²⁶

Josef Kaluža, Norbert Lichý

- *Tři sestry* (A. P. Čechov; režie J. Mikulášek, 2006)¹²⁷

Viktor Dvořák, Tereza Vilišová, Tomáš Jirman, Kateřina Krejčí, Dita Zábranská, Jan Vlas

¹²⁶ Zdroj: Oficiální webové stránky Divadla Petra Bezruče, foto: Hana Pokorná

¹²⁷ Zdroj: Oficiální webové stránky Divadla Petra Bezruče, foto: Hana Pokorná

- *Evžen Oněgin* (A. S. Puškin; režie J. Mikulášek, 2007)¹²⁸

Sylvie Krupanská, Lukáš Melník, Tomáš Dastlík, Tereza Vilišová

Tereza Vilišová, Tomáš Dastlík

¹²⁸ Zdroj: Oficiální webové stránky Divadla Petra Bezruče, foto: Petr Hruběš

- *Revizor* (N. V. Gogol; režie M. Františák, 2013)¹²⁹

Sylvie Krupanská, Ondřej Brett, Lukáš Melník, Tomáš Dastlík, Dušan Urban

Přemysl Bureš, Zdena Przebindová

¹²⁹ Zdroj: Oficiální webové stránky Divadla Petra Bezruče, foto: Petr Hruběš

- *Strýček Váňa* (A. P. Čechov; režie Š. Pácl, 2013)¹³⁰

Norbert Lichý

Přemysl Bureš, Markéta Haroková

¹³⁰ Zdroj: Oficiální webové stránky Divadla Petra Bezruče, foto: Petr Hruběš

◆ **Komorní scéna Aréna**
- *Višňový sad* (A. P. Čechov; režie I. Krejčí, 2009)¹³¹

Pavel Cisovský j.h., Tereza Dočkalová

- *Amigo* (N. Koljada; režie I. Krejčí, 2012)¹³²

Alexandra Gasnářková j.h.

¹³¹ Zdroj: Oficiální webové stránky divadla Komorní scéna Aréna

¹³² Zdroj: Oficiální webové stránky divadla Komorní scéna Aréna

- *Hráči* (N. V. Gogol; režie I. Krejčí, 2013)¹³³

Marek Císovský, Josef Kaluža, René Šmotek, Albert Čuba

René Šmotek, Josef Kaluža, Vladislav Georgiev, Marek Císovský, Albert Čuba

¹³³ Zdroj: Oficiální webové stránky divadla Komorní scéna Aréna

- *Ruská zavařenina* (L. Ulická; režie I. Rajmont, 2013)¹³⁴

Petra Kocmanová, Michal Čapka, Marek Cisovský, Tereza Dočkalová,
Dana Fialková j.h., Alena Sasínová-Polarczyk

Dana Fialková j.h.

¹³⁴ Zdroj: Oficiální webové stránky divadla Komorní scéna Aréna

Příloha 2

❖ Úryvek z překladu hry Ludmily Ulické - *Ruská zavařenina*, překlad Naděžda Krejčová, 2003

(první strana obsahuje popis osob a scénické poznámky autorky, druhá úvodní pasáž z prvního dějství)

Osoby:

ANDREJ IVANOVIČ LEPECHIN (André), 67 let, vysloužilý profesor matematiky

NATÁLIE IVANOVNA (Naty), jeho sestra, 60 let

ROSTISLAV, 40, nejstarší syn Natálie

VARVARA (Varja), 32, nejstarší dcera Natálie

JELENA (Lena), 30 let, prostřední dcera Natálie

LÍZA, 19 let, nejmladší dcera Natálie

ÁLA, alias Jevdokie Kaluginová, 39, manželka Rostislava

KONSTANTIN, 30, manžel Jeleny

MARIE JAKOVLEVNA (Marjána), 60 let, sestra zesnulého manžela Natálie Ivanovny, hospodyně a příživnice

ŠIMON ŠIKULA, 40 let, obyčejný člověk

Děj se odehrává v roce 2002 v akademické osadě. Žije zde Andrej Ivanovič (strýček André), Natálie Ivanovna a její tři dcery a také Konstantin, manžel prostřední dcery. Dača je dědictvím akademika Ivana Lepechina, otce Natálie Ivanovny a Andreje Ivanoviče. O domácnost se stará Marie Jakovlevna, sestra zesnulého manžela Natálie Ivanovny. Natálie Ivanovna pracuje na objemné zakázce, překládá do angličtiny několikavazkové dílo současné ruské spisovatelky Jevdokie Kaluginové, manželky Rostislava.

V představení hraje důležitou roli hudební stránka, ideálně by měly všechny rozmanité zvuky tvořit symfonii. Podobně jako hudební komponenty se ve hře uplatňuje zvuk psacího stroje, na kterém pracuje Natálie Ivanovna, elektronická hudba, kterou skládá Konstantin na počítači, až není možné používat počítač, jsou to zvuky bicí soupravy, podezřelý vrzání postele, které se časem stává až neslušným, mňoukání kočky, která touží po lásce, vibrace sbíječky, třesk rozbíjeného nádobí a další obvykle zvuky domácnosti, jako např. splachování na toaletě, padání předmětů, zvuk zvonu z blízkého kláštera, vyzvánění telefonů, zejména Lízina mobilu a konečně také pronikavý zvuk brzd a hluk buldozerů. Žádný z těchto zvuků však přirozeně nepřehlušuje řeč postav.

Světla jsou v představení různá, od běžného elektrického osvětlení až po světlo svíček a baterek. V poslední scéně je možné použít světelné efekty, jaké jsou běžné na diskotéce.

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Obývací pokoj staré, zchátralé chaty. Několik dveří, schody do horního patra. Noc. Detaily sice nejsou patrné, ale když se rozsvítí, objeví se známky chátrání. Z vitrážových oken pavlače už téměř nic nezbylo, někde jsou místo skel desky, jinde je použita plastová fólie. Příborník. Stůl. Knihovna. Stolek s počítačem. Klavír. Houpací křeslo. Starý šicí stroj. Čas od času se ozývá mňoukání nespokojené kočky. Na zdi visí portrét Čechova. Zatím nic z toho ale není vidět. Dlouhá tma, ze které se objeví Andrej Ivanovič v županu se svíčkou v ruce. Andrej Ivanovič nevypadá jako profesor, spíše se podobá stárnoucí filmové hvězdě, vypadá například jako Marcello Mastroianni. Přejde k domácímu baru, otevře dvířko, nalévá z karafy do skleničky vodku. Ozve se zvuk spláchnutí v koupelně. Z toalety slyšíme bubláni vody. Andrej Ivanovič strne. Slyšíme čísi kroky.

Andrej Ivanovič Na vaše, Andreji Ivanoviči! (*Rychle se napije. Otevřené dvířko baru se utrhne, spadne a zároveň shodí karafu.*) Krucinál!

(*Vejde Natálie Ivanovna, v županu, se svíčkou.*)

Natálie Ivanovna André! Cos to rozbil?

Andrej Ivanovič No prosím! Zase se to utrhlo! Někdo by se na to měl podívat...

Natálie Ivanovna (*zvedne velký střep*) Ale né! To je karafa po tatínkovi! André! To byla poslední karafa po tatínkovi! A teď je po ní...

Andrej Ivanovič Co teď nadělám? Když už je rozbitá... Mrzí mě to... Už zase, neznámo proč, nejde elektřina... Měl by se na to podívat elektrikář...

Natálie Ivanovna Nemáš po nocích pít vodku...

Andrej Ivanovič No prosím, takže zase za to může vodka... Raději pozvi toho vašeho Šimona šikulu, ať to spraví...

Natálie Ivanovna (*sedne si, tvář si zakryje rukama*) Proč já? Proč musím všechno dělat jenom já? Kdybys jenom věděl, jak jsem unavená. Celý život jenom pracuju, dřu jako kůň. Ve dne v noci. Od sedmnácti let jsem neměla jediný den volna... Škoda té karafy...

Andrej Ivanovič Naty, už se tím netrap... Čert ji vem, vždyť je to jenom karafa...

Natálie Ivanovna O tu přece nejde! Můj život je pryč! Moje nejlepší roky!

Andrej Ivanovič Proč se tak trápíš... Pojd', dáme si raději panáčka. Někde tady... by měla být... ještě jedna sklenka...

Natálie Ivanovna (*prohlíží si střep*) Ne, nebyla tatínkova, ta karafa byla ještě po dědečkovi. Proč musíš po nocích pít ty svoje panáčky? Od rána do noci sedím za psacím strojem... Až do hloubi duše mi pronikají ty bláboly...

Пříloha 3

❖ Porovnání tří podob Ruské zavařeniny:

1. úryvek z originálu Ludmily Ulické
2. odpovídající pasáž z překladu Naděždy Krejčové
3. úprava textu pro inscenaci v divadle Aréna, Kateřina Šavlíková

1. úryvek z originálu Ludmily Ulické

МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА	<i>(Мария Яковлевна хватается за виски.)</i> А вы не чувствуете, Наталья Ивановна, как будто немного трясет... Вибрация какая-то...
НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА	Нет, не чувствую... А сливки есть?
МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА	Определенно какая-то вибрация. Как это вы не чувствуете?
НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА	Так о чем я... Да, рабочие, должно быть, спят крепко.
МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА	Молочница вчера приходила. Мы ей уже сорок долларов должны.
НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА	Валентина Никитична? Так отдайте ей. И почему молочнице нужны доллары? Впрочем, она милая старушка. Отдайте ей ее доллары...
МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА	Наталья Ивановна! Валентина Никитична, милая старушка, восемь лет как умерла. Давно уже другая молочница ходит. Расходы были большие на этой неделе. И все деньги вышли.
НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА	Какие такие особенные расходы? Живем, как всегда жили...
МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА	Вы мне не доверяете? Я говорю – большие расходы! Три тысячи рублей в контору отдала за общую охрану – раз! Закупки для Пасхи делала – два! Я купила себе новые галоши. Да! Неужели я не заслужила за тридцать лет жизни в вашем доме новых галош?
НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА	Маканя, помилуйте! Что вы такое несете? Какие галоши? Просто пятьсот долларов в неделю на хозяйство – большая сумма. Мне кажется...
МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА	Когда-то и пятьдесят рублей была большая сумма! У меня в пятьдесят девятом году в

профсоюзах зарплата была триста семьдесят пять рублей, а потом стала тридцать семь рублей пятьдесят копеек, и хватало!.. Большая сумма!

НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА

Конечно, это были другие деньги. Папа получил Сталинскую премию, и ему тогда дали сто тысяч! И это были о-го-го какие деньги!

МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА

А пятьсот долларов в неделю на нашу семью... поверьте, я на всем экономлю! Килограмм кофе в зернах стоит двести рублей, у нас выходит два килограмма в неделю одного только кофе... А я пью чай!

НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА

Да полноте! Меня вообще это не интересует...

МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА

А меня интересует! Потому что я тридцать лет с вами живу ради моего брата! Уже пятнадцать лет, как он ушел от нас, а я все живу с вами... в память Николая... Потому что в доме никто, буквально ни один человек не знает, сколько стоит килограмм кофе! Я стала домработницей! Я потеряла профессию, я не выслужила пенсию... всю жизнь я служу вашей семье, и вы мне говорите, что сумма большая... У меня есть записи... Все расходы... *(Вскакивает.)* Ой, кофе убежал! *(Ставит кофейник на стол.)* Пожалуйста! Кофе. Пожалуйста! Сливки! *(Плачет.)*

НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА

Боже мой, Маканя! Умоляю вас! Какие записи? Как вы можете произносить такие ужасные слова? Причем тут домработница? Мы всегда держали домработницу, пока вас не было! Вы же сами так решили! Вы меня совершенно неправильно поняли. Простите меня, я вообще не хотела... и в мыслях не держала вас обидеть.

МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА

Покойный брат Николай... пригласил меня... я дала ему слово, что...

НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА

Мария Яковлевна! Простите, если я вас обидела. Я устала смертельно. Я спала сегодня два часа, и я работаю... я единственная, кто в нашей семье работает.

МАРИЯ ЯКОВЛЕВНА

Вот, вот, вот именно! А я что, не работаю?

2. úryvek z překladu Naděždy Krejčové

- Marie Jakovlevna** *(Marie Jakovlevna si mne spánky.)* Natálie Ivanovno, necítíte to taky? Takové jakoby slabé otřesy... Jakoby vibrace...
- Natálie Ivanovna** Ne, necítím... A co smetana?
- Marie Jakovlevna** Určitě je to nějaká vibrace... Jak to, že to necítíte?
- Natálie Ivanovna** Co jsem to říkala... Ano, dělníci mají zřejmě tvrdý spánek.
- Marie Jakovlevna** Včera tu byla mlíkařka. Dlužíme jí už čtyřicet dolarů.
- Natálie Ivanovna** Valentina Nikitična? Tak jí to přeci dejte. A k čemu jsou mlékaře dolary? Ale je to konec konců milá stařenka. Dejte jí ty její dolary...
- Marie Jakovlevna** Natálie Ivanovno, ta milá stařenka Valentina Nikitična je už osm let mrtvá! Už je to dlouho, co sem chodí jiná. Tenhle týden jsme měli velké výdaje. A všechny peníze už jsem utratila.
- Natálie Ivanovna** Jaképak zvláštní výdaje? Žijeme pořád stejně, jak jsme žili...
- Marie Jakovlevna** Vy mi nevěříte? Říkám vám, že jsme měli velké výdaje! Tak za první jsem dala tři tisíce rublů správci za společnou ostrahu! Za druhé jsem udělala nákup na Velikonoce! A ano, koupila jsem si nové galoše! Copak si za těch třicet let, co tu pro vás džu, vážně nezasloužím nové galoše?
- Natálie Ivanovna** Ale no tak, Marjáno! Co to říkáte? Jaké galoše? Já si prostě jenom myslím, že pět set dolarů na týden je hodně peněz...
- Marie Jakovlevna** Kdysi bylo i pět set rublů hodně peněz! V padesátém devátém, to jsem pracovala v odborovém svazu, jsem měla výplatu tři sta sedmdesát pět rublů, pak to změnili na třicet sedm rublů a padesát kopějek a stačilo to!... Hodně peněz!
- Natálie Ivanovna** Jistě, to byly jiné peníze. Tenkrát, když tatínek získal Stalinův řád, dali mu sto tisíc! A to byly tenkrát pěkné peníze!
- Marie Jakovlevna** Ale pět set dolarů na týden pro celou naši rodinu? Vždyť já na všem šetřím! Kilo zrnkové kávy stojí dvě stě rublů a my spotřebujeme za týden dvě kila a to je jenom káva... Ale já šetřím, piju čaj!
- Natálie Ivanovna** Tak dost už! Mě to přece vůbec nezajímá...
- Marie Jakovlevna** Ale mě to zajímá! Třicet let tu s vámi žiju jenom kvůli svému bratrovi! Už je to patnáct let, co od nás odešel, ale já jsem tu s vámi pořád... kvůli jeho památce... Protože v tomhle domě není nikdo, jedna jediná duše, která by věděla, kolik stojí kilo

kávy! Vždyť ze mě se stala hospodyně! Vzdala jsme se své profesi a teď nemám ani důchod... celý život sloužím vaší rodině a vy mi řeknete, že je to hodně peněz... Všechno si zapisuju... Každíčkový výdaj... *(Vyskočí a vrhne se k plotně.)* Kafe mi uteklo! *(Postaví konvičku na stůl.)* Prosím, tady je káva. A smetana! *(Pláče.)*

Natálie Ivanovna

Ale Marjáno! Prosím vás, jaké zapisování? Takové hrozné věci, jak to můžete vyslovit? Co s tím má společného hospodyně? Hospodyně jsme měli vždycky, dokud jste nepřišla vy! Vždyť to bylo vaše rozhodnutí! Vy jste mě evidentně nepochopila. Odpusťte mi, tohle jsem nechtěla... a ani ve snu by mě to nenapadlo, opravdu jsem vás nechtěla urazit.

Marie Jakovlevna

Můj zesnulý bratr... mě sem pozval... a já jsem mu dala své slovo, že...

Natálie Ivanovna

Marie Jakovlevno! Odpusťte mi, jestli jsem se vás dotkla. Jsem na smrt unavená. Dnes jsem spala jen dvě hodiny, pořád pracuju... jenom já, nikdo jiný v naší rodině nepracuje.

Marie Jakovlevna

Svatá pravda! A co já, já snad nepracuju?

3. úprava textu pro inscenaci Ivana Rajmonta v divadle Aréna

(Kateřina Šavlíková)

- Marie Jakovlevna** *(Marie Jakovlevna si mne spánky.)* Natálie, necítíte to taky? Takové slabé otřesy... Jakoby vibrace...
- Natálie Ivanovna** Ne, necítím... A co smetana?
- Marie Jakovlevna** Určitě je to nějaká vibrace... Jak to, že to necítíte? Včera tu byla mlíkačka. Dlužíme jí už čtyřicet dolarů.
- Natálie Ivanovna** Valentina? Tak jí to přeci dejte.
- Marie Jakovlevna** Valentina je už osm let mrtvá! Dávno sem chodí jiná. Tenhle týden jsme měli velké výdaje. Všechny peníze už jsem utratila.
- Natálie Ivanovna** Jaké zvláštní výdaje? Žijeme pořád stejně...
- Marie Jakovlevna** Vy mi nevěříte? Tak za prvé jsem dala tři tisíce rublů správci za společnou ostrahu! Za druhé jsem udělala nákup na Velikonoce! A ano, koupila jsem si nové galoše! Copak si za těch třicet let, co tu pro vás dřú, vážně nezasloužím nové galoše?
- Natálie Ivanovna** Ale no tak, Marjáno! Co to říkáte? Jaké galoše? Já si prostě jenom myslím, že pět set dolarů na týden je hodně peněz...
- Marie Jakovlevna** Vždyť já na všem šetřím! Kilo zrnkové kávy stojí dvě stě rublů a my spotřebujeme za týden dvě kila a to je jenom káva... Já piju čaj!
- Natálie Ivanovna** Tak dost už! Mě to vůbec nezajímá...
- Marie Jakovlevna** Ale mě to zajímá! Třicet let tu s vámi žiju jenom kvůli svému bratrovi! Už je to patnáct let, co od nás odešel, ale já jsem tu s vámi pořád... kvůli jeho památce... Protože v tomhle domě není nikdo, kdo by věděl, kolik stojí kilo kávy! Stala se ze mě hospodyně! Vzdala jsem se své profese a teď nemám ani důchod... celý život sloužím vaší rodině a vy mi říkáte, že je to hodně peněz... Všechno si zapisuju... Každíčký výdaj... *(Vyskočí a vrhne se k plotně.)* Kafe mi uteklo! *(Postaví konvičku na stůl.)* Prosím, tady je káva. A smetana! *(Pláče.)*
- Natálie Ivanovna** Ale Marjáno! Hospodyně jsme měli vždycky, dokud jste nepřišla vy! Vždyť to bylo vaše rozhodnutí! Vy jste mě evidentně nepochopila. Odpusťte mi, tohle jsem nechtěla... opravdu jsem vás nechtěla urazit.
- Marie Jakovlevna** Můj zesnulý bratr... Nikolaj mě sem pozval... a já jsem mu dala své slovo...

Natálie Ivanovna

Odpusťte, jestli jsem se vás dotkla. Jsem na smrt unavená.
Spala jsem jen dvě hodiny, pořád pracuju... jenom já, nikdo
jiný v naší rodině nepracuje.

Marie Jakovlevna

A co já, já snad nepracuju?